

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління і бізнесу
ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Фінансів, обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему: «Власний капітал ТОВ «ДРУЖБА СВК»: облік та аналіз»

ШИФР КРБ.ФОтаА.1.579-03.4.5

Здобувачки: _____ Ледзевірова В.М.

Керівники: _____ проф. Мельник Ю.М.

_____ доц. Васьковська К.О.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від «4» червня 2026 р., протокол № 14.

Завідувач кафедри фінансів, обліку

та аудиту

_____ Наталія КУПРІНА

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління
і бізнесу ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Фінансів, обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри фінансів, обліку та аудиту

«_____» _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ

Ледзевірової Вікторії Миколаївни

1. Тема роботи: *«Власний капітал ТОВ «ДРУЖБА СВК»: облік та аналіз»*

Затверджена наказом ОНТУ від 24 жовтня 2025 р. наказ № 579-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи *4 червня 2026 р.*

3. Вихідні дані до роботи: *Звітні дані про діяльність підприємства за два роки.*

4. Перелік питань, які потрібно розробити: *Сутність, значення та законодавча база обліку власного капіталу підприємства. Техніко-економічна характеристика підприємства та аналіз власного капіталу за два роки на ньому. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку власного капіталу на ньому. Висновки та пропозиції.*

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) *таблиць – 20, рисунків – 6.*

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 2 лютого 2026 р.

Керівники _____ Мельник Ю.М.

_____ Васьковська К.О.

Завдання прийняв до виконання _____ Ледзевірова В.М.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	02.02.26 - 10.03.26	
2. <i>Техніко-економічна характеристика підприємства та економічний аналіз за напрямом кваліфікаційної роботи за два роки</i>	11.03.26 - 11.04.26	
3. <i>Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому</i>	12.04.26 - 25.05.26	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	26.05.26 - 04.06.26	

Здобувачка вищої освіти _____ Ледзевірова В.М.

Керівники роботи _____ Мельник Ю.М.

_____ Васьковська К.О.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувачка вищої освіти Ледзевірова В.М. _____

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему:

Власний капітал ТОВ «ДРУЖБА СВК»: облік та аналіз

Власний капітал є основою фінансової стійкості та інвестиційної привабливості будь-якого суб'єкта господарювання в умовах економічної нестабільності, а ефективне управління ним прямо впливає на платоспроможність та ринкову вартість підприємства. Дослідження особливостей обліку та аналізу власного капіталу набуває особливого значення через необхідність чіткого дотримання вимог сучасного законодавства, специфіку формування та розподілу фондів, а також потребу в оптимізації структури джерел фінансування для забезпечення безперебійної діяльності й мінімізації фінансових ризиків.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів.

У першому розділі розглядаються теоретичні основи власного капіталу, класифікація, синтетичний та аналітичний облік, нормативно-правове регулювання обліку та методичні підходи до аналізу власного капіталу.

У другому розділі надана техніко-економічна характеристика ТОВ «ДРУЖБА СВК», проведено фінансово-економічний аналіз його діяльності, аналіз власного капіталу та ефективності його використання за два роки.

У третьому розділі визначено особливості організації бухгалтерського обліку та обліку власного капіталу у ТОВ «ДРУЖБА СВК».

У завершальній частині кваліфікаційної роботи бакалавра сформульовані висновки та пропозиції по вдосконаленню облікової політики та оптимізації структури власного капіталу підприємства ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини	– 79 с.
таблиць	– 20;
рисуноків	– 6;
додатків	– 4.

ЗМІСТ

	с.
ВСТУП.....	5
1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Економічна сутність власного капіталу: поняття, функції та роль у діяльності підприємства.....	8
1.2. Нормативно-правове регулювання обліку власного капіталу підприємств в Україні.....	16
1.3. Синтетичний, аналітичний облік та документальне оформлення обліку власного капіталу.....	19
1.4. Методологічні підходи до фінансово-економічного аналізу власного капіталу підприємства.....	35
2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ДРУЖБА СВК».....	39
2.1. Техніко-економічна характеристика ТОВ «ДРУЖБА СВК».....	39
2.2. Аналіз динаміки та структури власного капіталу підприємства.....	44
2.3. Оцінка фінансової стійкості та ефективності використання власного капіталу ТОВ «ДРУЖБА СВК».....	47
3. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТОВ «ДРУЖБА СВК».....	52
3.1. Особливості організації бухгалтерського обліку ТОВ «ДРУЖБА СВК».....	52
3.2. Особливості організації бухгалтерського обліку власного капіталу в ТОВ «ДРУЖБА СВК».....	66
3.3. Узагальнення інформації обліку власного капіталу у фінансовій звітності.....	74
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80
ДОДАТКИ.....	86

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах тривалої макроекономічної нестабільності, викликаній воєнним станом в Україні, забезпечення фінансової стійкості підприємств набуває першочергового значення. Власний капітал є базовим фінансовим фундаментом будь-якого суб'єкта господарювання, оскільки він гарантує його незалежність, платоспроможність та інвестиційну привабливість. Для підприємств у формі товариств з обмеженою відповідальністю, які функціонують у реальному секторі економіки, ефективне управління власним капіталом є критично важливим для виживання та подальшого розвитку.

Ефективність функціонування системи управління капіталом безпосередньо залежить від якості його інформаційного забезпечення. Бухгалтерський облік має оперативно й точно відображати всі зміни у складі статутного, додаткового, резервного капіталу та нерозподіленого прибутку. Водночас, детальний фінансово-економічний аналіз дозволяє оцінити динаміку структурних зрушень, розрахувати показники фінансового левериджу та рентабельності, а також вчасно ідентифікувати загрози втрати фінансової автономії. Період 2023-2024 років став серйозним викликом для вітчизняного бізнесу через логістичні труднощі, інфляційні процеси та зміну ринків збуту, що змушує підприємства переглядати підходи до формування та використання власних ресурсів.

Питанням теорії, методології обліку та аналізу власного капіталу присвячені праці багатьох провідних вітчизняних вчених, таких як: Б.І. Валуєв, С.Ф. Голов, З.В. Гуцайлюк, Г.Г. Кірейцев, В.В. Сопко, М.Г. Чумаченко та інші. Проте швидка зміна нормативно-правового поля України, адаптація до міжнародних стандартів (МСФЗ) та специфічні умови господарювання у 2023-2024 роках потребують постійного оновлення практичних підходів. Необхідність оптимізації структури капіталу досліджуваного підприємства та підвищення

ефективності його використання зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи, її мету та завдання.

Мета кваліфікаційної роботи бакалавра полягає в обґрунтуванні теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення організації бухгалтерського обліку і підвищення ефективності використання власного капіталу ТОВ «ДРУЖБА СВК» для забезпечення його фінансової стійкості в сучасних умовах.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

1. Розкрити економічну сутність власного капіталу як об'єкта обліку та аналізу.
2. Дослідити сучасний стан нормативно-правового регулювання обліку капіталу в Україні.
3. Надати організаційно-економічну характеристику ТОВ «ДРУЖБА СВК» та оцінити його основні техніко-економічні показники за 2023-2024 рр.
4. Провести детальний аналіз динаміки, структури власного капіталу та коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023-2024 рр.
5. Здійснити факторний аналіз рентабельності власного капіталу за моделлю Дюпона.
6. Вивчити особливості бухгалтерського обліку власного капіталу на досліджуваному підприємстві.
7. Проаналізувати стан автоматизації та первинного документообігу операцій з капіталом.
8. Розробити напрями вдосконалення облікової політики та оптимізації структури власного капіталу підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних та практичних питань організації бухгалтерського обліку і методики аналізу власного капіталу ТОВ «ДРУЖБА СВК» за проаналізований період.

Об'єктом дослідження є процес фінансово-господарської діяльності Товариства з обмеженою відповідальністю «ДРУЖБА СВК».

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. У процесі дослідження використано: метод теоретичного узагальнення, порівняння та аналогії (для визначення сутності капіталу та аналізу нормативної бази); метод спостереження та документального аналізу (при вивченні облікової політики); статистико-економічні методи, зокрема горизонтальний та вертикальний аналіз (для дослідження динаміки і структури капіталу); коефіцієнтний метод (для оцінки фінансової стійкості); факторний аналіз (для оцінки ROE за моделлю Дюпона); графічний метод (для наочного відображення результатів).

Інформаційною базою дослідження є Закони України, Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, наукові праці вітчизняних і зарубіжних економістів, статут ТОВ «ДРУЖБА СВК», Наказ про облікову політику підприємства, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, а також форми фінансової звітності (Баланс, Звіт про фінансові результати, Звіт про власний капітал) за 2023 та 2024 роки.

1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність власного капіталу: поняття, функції та роль у діяльності підприємства

У ринковій системі господарювання капітал виступає базовим економічним ресурсом, рушійною силою та головним матеріальним фактором виробництва. Для підприємств, що функціонують у формі товариств з обмеженою відповідальністю, особливе значення має його стартова та фундаментальна складова – власний капітал. Без чіткого розуміння його економічної сутності неможливо побудувати ефективну систему бухгалтерського обліку та забезпечити релевантне аналітичне супроводження управлінських рішень, що підкреслюють у своїх працях відомі вітчизняні науковці [3, 9].

Термін «капітал» походить від латинського «capitalis», що означає «головний». У процесі еволюції економічної думки трактування цієї категорії постійно змінювалося. Представники класичної політичної економії розглядали капітал переважно як накопичену працю або матеріалізоване багатство, що використовується для подальшого виробництва. У сучасній західній та вітчизняній фінансовій науці підхід став більш прагматичним та прикладним: капітал розглядається як сукупність фінансових та нефінансових ресурсів, інвестованих у бізнес з метою отримання економічної вигоди (прибутку) [15].

З погляду бухгалтерського обліку та фінансового менеджменту, капітал підприємства чітко поділяється на дві великі групи залежно від джерел його формування: власний капітал та залучений (позиковий) капітал [23]. Як зазначають Д. Кізо та Дж. Вейгандт, власний капітал відображає довгостроковий

інтерес власників у бізнесі, тоді як позиковий капітал має тимчасовий характер і підлягає поверненню у чітко визначені терміни [44].

Нормативне визначення власного капіталу в Україні закріплене в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (НП(С)БО 1). Відповідно до стандарту, власний капітал – це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань [24]. Ця дефініція повністю відповідає міжнародним стандартам (МСФЗ) і базується на фундаментальному балансовому рівнянні [43]:

$$\text{Активи} = \text{Власний капітал} + \text{Зобов'язання}$$

Звідси випливає логічна формула розрахунку залишкового капіталу:

$$\text{Власний капітал} = \text{Активи} - \text{Зобов'язання}$$

Таке визначення, закріплене у працях С.Ф. Голова, підкреслює залишкову природу власного капіталу. Це означає, що у разі ліквідації товариства вимоги кредиторів мають пріоритет, а власники компанії можуть претендувати лише на ті активи, які залишаться після повного погашення всіх боргів [9]. С.М. Брегг також акцентує увагу на тому, що власний капітал є кінцевим фінансовим буфером, який приймає на себе всі ризики господарської діяльності підприємства [42].

Порівняльний аналіз визначення категорії «власний капітал» в працях вчених-економістів та нормативно-правових актах наведено в табл. А1 додатку А.

Аналіз наукових підходів та нормативно-правової бази свідчить про відсутність єдиного універсального трактування категорії «власний капітал», що зумовлено багатоаспектністю цієї економічної форми. Сучасна економічна думка чітко розмежовує два ключові підходи до розуміння його сутності:

1. Бухгалтерсько-нормативний підхід (регламентований НП(С)БО 1, МСФЗ та працями іноземних авторів, таких як С. Брегг) базується на

математичному, залишковому принципі. Він розглядає капітал суто як різницю між активами та зобов'язаннями підприємства. Цей підхід є статичним і важливим насамперед для оцінки ліквідаційної вартості компанії та захищеності інтересів зовнішніх кредиторів. [24, 42]

2. Ресурсно-управлінський підхід (представлений у працях Ф. Бутинця, С. Голова, В. Сопка) трактує власний капітал як динамічну категорію. Він визначає його як сукупність фінансових ресурсів та майнових прав, що безстроково авансовані засновниками або накопичені в результаті успішної господарської діяльності (капіталізація прибутку). Цей підхід орієнтований на внутрішній менеджмент і стратегічний розвиток компанії. [3, 9, 35]

Отже, еволюція визначень демонструє перехід від простого фіксування вартості майна власників до розуміння капіталу як головного інтегрованого індикатора фінансової безпеки, автономії та інвестиційного потенціалу підприємства в умовах ринкової нестабільності.

Узагальнюючи результати дослідження понятійного апарату (табл. А1 додатку А), можна стверджувати, що власному капіталу притаманна подвійна природа. З одного боку, це чітка бухгалтерська величина, яка розраховується за залишковим принципом, а з іншого – це динамічний фінансовий ресурс, що забезпечує життєздатність компанії. З огляду на це, під власним капіталом підприємства слід розуміти власні гроші та майно компанії, які належать її засновникам, повністю вільні від боргів і використовуються для стабільного фінансування та розвитку бізнесу.

Інакше кажучи, власний капітал складається з трьох складових:

1. Це те, що вклали самі власники (статутний капітал) плюс те, що підприємство саме заробило за роки роботи (нерозподілений прибуток).

2. Це чисті активи підприємства (якщо продати все майно і повернути абсолютно всі борги банку та постачальникам, то все, що залишиться на рахунках – це і є власний капітал).

3. Це головний «щит» фірми – ці гроші не треба нікому повертати, тому чим їх більше, тим стабільніше відчувається підприємство під час кризи.

Таке багатоаспектне розуміння сутності власного капіталу безпосередньо визначає його роль у повсякденній діяльності суб'єкта господарювання. Капітал не є статичним показником у балансі; він постійно «працює», забезпечуючи взаємодію між власниками, менеджерами та зовнішніми контрагентами підприємства. Економічна природа та практичне значення власного капіталу найповніше розкриваються через його ключові функції, які він виконує на різних етапах життєвого циклу товариства з обмеженою відповідальністю, які детально досліджено В.В. Сопком та В.В. Рядською [35]:

– засновницька (стартова) функція – власний капітал є основою для початку діяльності підприємства. Саме за рахунок внесків засновників до статутного капіталу формуються первинні активи (грошові кошти, обладнання, приміщення), необхідні для запуску операційного процесу.

– гарантійна (захисна) функція – власний капітал виступає своєрідним буфером безпеки для кредиторів. Чим більша частка власного капіталу в структурі балансу, тим вища фінансова стійкість підприємства і тим нижчий ризик неповернення боргів для зовнішніх контрагентів та банків [16].

– функція фінансування та розширеного відтворення – нерозподілений прибуток, як складова власного капіталу, є найдешевшим та найбільш стабільним джерелом внутрішнього фінансування модернізації, придбання нових необоротних активів та розширення діяльності компанії [28].

– регулююча (управлінська) функція – розмір частки учасника у статутном капіталі товариства визначає кількість його голосів на загальних зборах, вплив на прийняття стратегічних рішень та пропорцію розподілу отриманого чистого прибутку (дивідендів) [33].

Розглянуті функції власного капіталу (засновницька, гарантійна, регулююча та функція фінансування) підкреслюють його універсальність як

головного фінансового ресурсу підприємства. Вони доводять, що капітал одночасно виступає і правовою гарантією для кредиторів, і матеріальною основою для щоденної діяльності підприємства [35].

Проте для того, щоб ефективно управляти цим ресурсом, контролювати його збереження та забезпечувати правильне відображення в системі бухгалтерського обліку, недостатньо розглядати власний капітал лише як єдину сукупну величину. Оскільки він формується з різних джерел – від прямих внесків засновників до заробленого компанією чистого прибутку – виникає об’єктивна необхідність у його детальному структуруванні.

У зв’язку з цим, у фінансовій науці та обліковій практиці застосовують комплексну класифікацію власного капіталу за низкою ключових ознак, яка дозволяє глибше зрозуміти внутрішню природу його складників [15]. Основні класифікаційні ознаки та види власного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю систематизовано в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Класифікація власного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю

Ознака класифікації	Види власного капіталу
За джерелами формування [15, 28]	1. Вкладений (зареєстрований) капітал – статутний капітал, пайовий капітал, додатковий вкладений капітал.
	2. Накопичений (зароблений) капітал – нерозподілений прибуток, резервний капітал.
За ступенем правового регулювання [33, 37]	1. Обов’язковий капітал – регулюється законодавством (статутний капітал, мінімальний резервний капітал для певних галузей).
	2. Добровільний капітал – формується за рішенням власників (додатковий капітал від переоцінки, добровільні резерви).
За формою фіксації у звітності [21, 35]	1. Зареєстрований капітал – фіксується в установчих документах і Державної реєстрі (статутний капітал).
	2. Незареєстрований капітал – змінюється без перереєстрації статуту (резервний капітал, нерозподілений прибуток).

* узагальнено автором на підставі літературних джерел

З метою коректного відображення в системі бухгалтерського обліку та фінансової звітності, структура власного капіталу диференціюється за правовими

формами суб'єктів господарювання відповідно до норм Господарського та Цивільного кодексів України. (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Класифікація власного капіталу для потреб обліку та відображення у звітності

* узагальнено автором на підставі літературних джерел

На рис 1.1 наведена комплексна класифікація власного капіталу підприємства, яка систематизує його за п'ятьма основними ознаками.

1. За організаційно-правовою формою підприємства – залежно від правового статусу суб'єкта господарювання формуються специфічні види капіталу, що регламентуються цивільним та господарським законодавством.

Статутний капітал – зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском засновників (учасників) до капіталу підприємства. Притаманний акціонерним товариствам та товариствам з обмеженою відповідальністю. [39]

Пайовий капітал – сума пайових внесків членів спілок, кооперативів та інших підприємств, що передбачена статутними документами. [24]

Складений капітал – капітал господарських товариств (повних і делімітованих), який формується на основі часток учасників без жорсткої фіксації кількості акцій. [32]

2. За фактом оплати оголошеного капіталу – ця ознака відображає стадії реального наповнення капіталу, зафіксованого у статуті

Оплачений капітал – частина статутного (зареєстрованого) капіталу, яка фактично внесена учасниками та грошові кошти або майно якої вже надійшли на підприємство. [4, 33]

Неоплачений капітал – сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу. В обліку є контрарним рахунком і вираховується з підсумку капіталу. [24]

Вилучений капітал – фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у своїх учасників для подальшого перепродажу чи анулювання. [24]

3. За способом формування – ознака вказує на джерела походження та економічну природу виникнення капіталу.

Авансований засновниками капітал – первинні внески власників у грошовій чи майновій формі для забезпечення стартової діяльності підприємства. [1]

Реінвестований капітал – капітал, сформований шляхом спрямування чистого прибутку підприємства на виробничий розвиток або збільшення статутного фонду замість виплати дивідендів. [18]

Безоплатно отриманий капітал – вартість активів, які підприємство отримало від інших юридичних чи фізичних осіб без зобов'язання повернення чи оплати. [24]

4. За об'єктами вкладень – відображає матеріальну та нематеріальну форму, в яку втілено інвестовані ресурси.

Фізичний капітал – капітал, матеріалізований у засобах виробництва та матеріальних активах підприємства (будівлі, обладнання, запаси). [34]

Фінансовий капітал – кошти у вигляді грошових засобів, депозитів, акцій, облігацій та інших фінансових інструментів [1]

Інтелектуальний капітал – сукупність нематеріальних активів (патентів, ліцензій, брендів) та людського капіталу (знань і досвіду персоналу), що створюють додану вартість. [11]

5. За рівнем державної реєстрації – показує юридичний статус та легітимність складових капіталу.

Зареєстрований капітал – законодавчо закріплена сума капіталу, яка пройшла процедуру державної реєстрації у відповідних органах і зафіксована в Єдиному державному реєстрі (ЄДР). [32, 33]

Незареєстрований капітал – капітал, що змінюється в процесі поточної діяльності без потреби внесення змін до установчих документів (наприклад, нерозподілений прибуток чи резерви) [2].

Власний капітал підприємства є складною, багаторівневою фінансово-економічною категорією, яка не обмежується лише сумою коштів, внесених засновниками. Його класифікація за п'ятьма ключовими ознаками дозволяє комплексно оцінити капітал з різних ракурсів: юридичного (правова форма та рівень реєстрації), фінансово-облікового (факт оплати та спосіб формування) та ресурсно-технологічного (об'єкти вкладень).

Особливістю функціонування ТОВ «ДРУЖБА СВК» як товариства з обмеженою відповідальністю є те, що учасники несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, лише у межах вартості їхніх вкладів [33]. Це робить точний облік часток та контроль за реальним наповненням статутного капіталу

ключовим завданням для бухгалтерської служби підприємства в сучасних умовах макроекономічної нестабільності [8].

Таким чином, власний капітал – це складне, інтегроване фінансове поняття, яке відображає вартість майна підприємства, вільного від зобов'язань [46]. Він забезпечує операційну самостійність ТОВ, визначає його інвестиційні можливості та є головним індикатором фінансового здоров'я компанії в кризових умовах 2023-2024 років. [26]

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку власного капіталу підприємств в Україні

Побудова ефективної системи бухгалтерського обліку власного капіталу на вітчизняних підприємствах неможлива без суворого дотримання вимог чинного законодавства.

Нормативно-правове регулювання цієї сфери в Україні має багаторівневий характер і зазнає постійних трансформацій під впливом євроінтеграційних процесів та адаптації до міжнародних стандартів. [21] Забезпечення єдиних підходів до визнання, оцінки та відображення капіталу у звітності регламентується сукупністю законів, кодексів, урядових постанов та інструкцій Міністерства фінансів України.

У системі нормативного регулювання виокремлюють чотири основні рівні актів, кожен з яких виконує свою специфічну функцію у формуванні облікової політики підприємства [40]:

1. Законодавчий рівень (Кодекси та Закони України).
2. Методологічний рівень (Національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку).
3. Методичний рівень (План рахунків, інструкції, методичні рекомендації Мінфіну).

4. Внутрішньогосподарський рівень (Наказ про облікову політику та установчі документи підприємства).

Базовим документом найвищого рівня є Цивільний кодекс України [39], який визначає загальні правові засади створення, функціонування та ліквідації юридичних осіб, а також майнову відповідальність їхніх засновників. Своєю чергою, Господарський кодекс України [32] регламентує загальні принципи господарювання, правовий режим майна суб'єктів господарювання та визначає капітал як один із головних видів виробничих ресурсів.

Оскільки об'єктом нашого дослідження є товариство з обмеженою відповідальністю, особливе місце у регулюванні його капіталу посідає Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [33]. Цей нормативний акт встановлює чіткі вимоги до:

- порядку формування та зміни (збільшення або зменшення) статутного капіталу;
- строків та форми внесення вкладів учасниками;
- правових наслідків прострочення внесення вкладів;
- порядку розподілу чистого прибутку та виплати дивідендів;
- обмежень щодо виплати дивідендів (наприклад, якщо підприємство має ознаки неплатоспроможності). [33]

Безпосередню організацію облікового процесу регулює Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [31]. Він визначає правові засади ведення обліку, вимоги до первинної документації та покладає відповідальність за організацію обліку на керівника підприємства. Для підприємства цей Закон є основою для розробки внутрішнього Наказу про облікову політику [40]. Податкові наслідки операцій, пов'язаних із рухом капіталу (наприклад, оподаткування дивідендів, операції з корпоративними правами), регламентуються Податковим кодексом України [30].

Методологічні засади формування в обліку інформації про власний капітал та її розкриття у фінансовій звітності визначаються Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (НП(С)БО). Головним серед них є НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [24]. Воно визначає склад елементів власного капіталу, які підлягають обов'язковому відображенню у першому розділі пасиву Балансу (форма № 1), та встановлює структуру Звіту про власний капітал (форма № 4), що є ключовим для оцінки динаміки капіталу за 2023-2024 роки [41].

Окремі специфічні аспекти обліку складників капіталу регулюються іншими стандартами. Зокрема, НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти» [25] визначає методологію обліку інструментів власного капіталу, їх первісне визнання та подальшу оцінку. Як зазначає С.Ф. Голов, гармонізація вітчизняних НП(С)БО із МСФЗ дозволила наблизити критерії визнання капіталу до міжнародної практики, що підвищує прозорість звітності для іноземних інвесторів [9].

Третій (методичний) рівень регулювання забезпечує практичну реалізацію стандартів. Основним робочим інструментом бухгалтера підприємства є План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкція про його застосування № 291 [29]. Для відображення інформації про стан та рух власного капіталу призначено рахунки класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань». Згідно з Інструкцією, основними синтетичними рахунками у цьому процесі є: 40 «Зареєстрований (статутний) капітал»; 41 «Капітал у дооцінках»; 42 «Додатковий капітал»; 43 «Резервний капітал»; 44 «Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)»; 45 «Вилучений капітал»; 46 «Неоплачений капітал». [14]

Як наголошують Т.П. Остапчук та Н.В. Гавриленко, в умовах воєнного стану особливу увагу в обліковій практиці слід приділяти рахункам 44 та 46, оскільки через економічну нестабільність частішають випадки затримок із

внесенням вкладів або виникає необхідність покриття поточних збитків за рахунок резервів [8].

Четвертий рівень регулювання формується безпосередньо на підприємстві. ТОВ «ДРУЖБА СВК» на основі загальних нормативних вимог розробляє свій Статут та Наказ про облікову політику. У цих документах фіксуються конкретні методи оцінки та процедури: обрана форма обліку, рівень автоматизації, порядок формування резервного капіталу (у ТОВ він створюється добровільно за рішенням учасників, якщо інше не передбачено статутом), а також періодичність проведення інвентаризації розрахунків із засновниками [35].

Отже, нормативно-правове регулювання обліку власного капіталу в Україні є комплексною системою, що поєднує правові обмеження корпоративного законодавства та методологічні правила бухгалтерського обліку. Точне дотримання цих норм забезпечує легітимність господарських операцій підприємства та гарантує достовірність його фінансової звітності.

1.3. Синтетичний, аналітичний облік та документальне оформлення обліку власного капіталу

Синтетичний облік власного капіталу – це узагальнене відображення в грошовому вимірі стану та руху всіх складових власного капіталу підприємства на рахунках бухгалтерського обліку. Він охоплює всі економічно однорідні групи джерел власних коштів, що формують чисту вартість майна компанії (активи мінус зобов'язання). [7]

На рис 1.2 наведена характеристика елементів власного капіталу згідно плану рахунків та відображення інформації в обліку.

Стаття власного капіталу	Зміст
Зареєстрований (пайовий) капітал	<ul style="list-style-type: none"> Зареєстрована вартість акцій для акціонерних товариств або сума оголошеного статутного капіталу для інших підприємств, що зафіксована у статутних документах; сума пайових внесків фізичних і юридичних осіб, якщо це передбачено статутними документами; інший зареєстрований капітал; внески до незареєстрованого капіталу
Капітал в дооцінках	<ul style="list-style-type: none"> Сума дооцінки (уцінки) необоротних активів та фінансових інструментів
Додатковий капітал	<ul style="list-style-type: none"> Сума перевищення вартості продажу акцій над їх номінальною вартістю (емісійний дохід); додаткові внески засновників без прийняття рішення про зміни розміру статутного капіталу; накопичені курсові різниці; вартість активів, безоплатно отриманих підприємством від фізичних або юридичних осіб; інші види додаткового капіталу
Резервний капітал	<ul style="list-style-type: none"> Сума резервів, створених підприємством відповідно до чинного законодавства або статутних документів за рахунок нерозподіленого прибутку
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	<ul style="list-style-type: none"> Сума нерозподіленого прибутку поточного і минулих років, а також використаного у звітному році прибутку; сума непокритих збитків поточного і минулих років
Неоплачений капітал	<ul style="list-style-type: none"> Заборгованість власників (учасників) за внесками до зареєстрованого капіталу
Вилучений капітал	<ul style="list-style-type: none"> Вартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у своїх акціонерів, учасників

Рис. 1.2. Структура власного капіталу як об'єкту обліку та зміст його елементів

* узагальнено автором на підставі літературних джерел [14, 29]

В Україні синтетичний облік базується на вимогах національних стандартів (НП(С)БО) та регламентується Планом рахунків бухгалтерського обліку. Для обліку власного капіталу призначено клас 4 (табл. 1.2). [29]

Таблиця 1.2 – Характеристика рахунків бухгалтерського обліку власного капіталу підприємства

Рахунок	Назва	Призначення в обліку
40	Зареєстрований (пайовий) капітал	Облік та узагальнення інформації про стан і рух статутного, пайового та іншого зареєстрованого капіталу підприємств.
41	Капітал у дооцінках	Узагальнення інформації про суми збільшення вартості необоротних активів та фінансових інструментів, яке здійснюється за результатами їхнього переоцінювання.
42	Додатковий капітал	Включає суми, на які вартість реалізації випущених акцій перевищує їх номінал (емісійний дохід), безоплатно отримані активи, а також капітал у дооцінках (сума дооцінки необоротних активів).
43	Резервний капітал	Відображаються суми резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів (за рахунок нерозподіленого прибутку) для покриття можливих збитків.
44	Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)	Узагальнення інформації про накопичений чистий прибуток компанії (який не вилучався власниками) або суму непокритих збитків.
45	Вилучений капітал	Обліковується номінальна вартість акцій власної емісії або часток, викуплених у власників (учасників) для їх анулювання або перепродажу. Цей рахунок коригує загальну суму власного капіталу в бік зменшення.
46	Неоплачений капітал	Відображається заборгованість засновників (учасників) за внесками до статутного чи пайового капіталу підприємства. Цей рахунок коригує загальну суму власного капіталу в бік зменшення.

* узагальнено автором на підставі [14, 29]

Рахунок 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал» призначено для обліку та узагальнення інформації про стан і рух статутного й іншого зареєстрованого капіталу, пайового капіталу підприємство відповідно до законодавства і установчих документів, а також внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу. [14]

За кредитом рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал» відображається збільшення зареєстрованого і пайового капіталу, а також надходження внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу, за дебетом – його зменшення (вилучення). [14]

Рахунок 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал» має такі субрахунки [14, 29]:

- 401 «Статутний капітал»;
- 402 «Пайовий капітал»;
- 403 «Інший зареєстрований капітал»;
- 404 «Внески до незареєстрованого статутного капіталу».

На субрахунку 401 «Статутний капітал» відображається статутний капітал господарських товариств, державних і комунальних підприємств. За кредитом субрахунку 401 «Статутний капітал» відображається збільшення статутного капіталу, за дебетом – його зменшення (вилучення). Сальдо на цьому субрахунку повинно відповідати розміру статутного капіталу, який зафіксовано в установчих документах підприємства. Аналітичний облік статутного капіталу ведеться за видами капіталу за кожним засновником, учасником, акціонером тощо.

На субрахунку 402 «Пайовий капітал» відображається і узагальнюється інформація про суми пайових внесків членів споживчого товариства, колективного сільськогосподарського підприємства, житлово-будівельного кооперативу, кредитної спілки та інших підприємств, що передбачені установчими документами. Пайовий капітал – це сукупність коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно розміщених у товаристві для провадження його господарсько-фінансової діяльності. Колективні сільськогосподарські підприємства (КСП) на субрахунку 402 «Пайовий капітал» обліковують частину вартості майна, яка була розпайована між його членами, частину вартості майна, яка не була розпайована між його членами, а також зростання (зменшення) вартості майна протягом діяльності підприємства. Аналітичний облік за субрахунком 402 «Пайовий капітал» ведеться за видами капіталу.

На субрахунку 403 «Інший зареєстрований капітал» відображається зареєстрований капітал інших підприємств, зокрема приватних підприємств, формування якого передбачено в установчих документах.

На субрахунку 404 «Внески до незареєстрованого статутного капіталу» відображаються внески, які надходять для формування статутного капіталу, зокрема акціонерного товариства, після його оголошення і до реєстрації відповідних змін до установчих документів. Сальдо субрахунку 404 після реєстрації статутного капіталу в установленому порядку списується у кореспонденції із кредитом субрахунку 401 «Статутний капітал», а у разі якщо підприємству відмовлено у реєстрації статутного капіталу, у кореспонденції із дебетом субрахунку 404 відображаються операції з повернення активів, які надходили як внески. [14]

Рахунок 41 бухгалтерського обліку «Капітал у дооцінках» призначено для обліку і узагальнення інформації про дооцінки (уцінки) необоротних активів та фінансових інструментів, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються у складі власного капіталу і розкриваються у звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід).

Залишок на цьому рахунку зменшується у разі уцінки та вибуття зазначених активів, зменшення їх корисності тощо. [14]

Кореспонденція бухгалтерських рахунків з рахунком 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал» наведена у табл. Б1 додатку Б.

Рахунок 41 «Капітал у дооцінках» має такі субрахунки [14, 29]:

- 411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів»;
- 412 «Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів»;
- 413 «Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів»;
- 414 «Інший капітал у дооцінках».

На субрахунку 411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів» узагальнюється інформація про дооцінки об'єктів основних засобів, уцінки таких об'єктів в межах сум раніше проведених дооцінок, віднесення сум дооцінки до нерозподіленого прибутку.

На субрахунку 412 «Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів» узагальнюється інформація про дооцінки об'єктів нематеріальних активів, уцінки таких об'єктів в межах сум раніше проведених дооцінок, віднесення сум дооцінки до нерозподіленого прибутку.

На субрахунку 413 «Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів» узагальнюється інформація про зміну балансової вартості об'єкта хеджування при значенні коефіцієнта ефективності хеджування грошових потоків у межах, визначених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, та віднесення сум до первісної вартості фінансових активів чи фінансових зобов'язань або до складу інших доходів (витрат).

На субрахунку 414 «Інший капітал у дооцінках» узагальнюється інформація про інший капітал у дооцінках, не відображений на інших субрахунках.

Вхідний залишок на субрахунках рахунку 41 формується шляхом перенесення відповідної інформації з рахунку 42 «Додатковий капітал». [14]

Кореспонденція бухгалтерських рахунків з рахунком 41 «Капітал у дооцінках» наведена у табл. 1.3.

Таблиця 1.3 – Кореспондуючі бухгалтерські рахунки з рахунком 41 «Капітал у дооцінках»

Рахунок 41 «Капітал у дооцінках» кореспондує			
за дебетом:		за кредитом:	
10	«Основні засоби»	10	«Основні засоби»
11	«Інші необоротні матеріальні активи»	11	«Інші необоротні матеріальні активи»
12	«Нематеріальні активи»	12	«Нематеріальні активи»
13	«Знос (амортизація) необоротних активів»	13	«Знос (амортизація) необоротних активів»
14	«Довгострокові фінансові інвестиції»	14	«Довгострокові фінансові інвестиції»
15	«Капітальні інвестиції»	15	«Капітальні інвестиції»
35	«Поточні фінансові інвестиції»	35	«Поточні фінансові інвестиції»
40	«Зареєстрований (пайовий) капітал»	42	«Додатковий капітал»
44	«Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»	-	-
45	«Вилучений капітал»	-	-

* складено автором на підставі [14]

Рахунок 42 «Додатковий капітал» призначено для узагальнення інформації про суми, на які вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість, а також вартість необоротних активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших осіб, та інші види додаткового капіталу. [14]

За кредитом рахунку 42 «Додатковий капітал» відображається збільшення додаткового капіталу, за дебетом – його зменшення. [14]

Рахунок 42 має субрахунки [14, 29]:

- 421 «Емісійний дохід»;
- 422 «Інший вкладений капітал»;
- 423 «Накопичені курсові різниці»;
- 424 «Безоплатно одержані необоротні активи»;
- 425 «Інший додатковий капітал».

На субрахунку 421 «Емісійний дохід» відображається прибуток (збиток) від продажу, випуску або анулювання інструментів власного капіталу. Сума перевищення збитку від зазначених операцій над залишком емісійного доходу відображається за дебетом рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)».

На субрахунку 422 «Інший вкладений капітал» обліковують інший вкладений засновниками підприємств (крім акціонерних товариств) капітал, що перевищує статутний капітал, інші внески тощо без рішень про зміни розміру статутного капіталу.

На субрахунку 423 «Накопичені курсові різниці» узагальнюється інформація про курсові різниці, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються у складі власного капіталу та визнаються в іншому сукупному доході.

На субрахунку 424 «Безоплатно одержані необоротні активи» відображається вартість необоротних активів, безоплатно одержаних підприємством від інших осіб. Залишок додаткового капіталу на цьому

субрахунку зменшується на суму визнаного доходу протягом строку корисного використання безоплатно одержаних об'єктів необоротних активів (окрім землі) і при вибутті таких активів і землі.

На субрахунку 425 «Інший додатковий капітал» обліковують інші види додаткового капіталу, які не можуть бути включені до наведених вище субрахунків, зокрема капітал у сумі вартості необоротних активів, отриманих за договором оренди цілісних майнових комплексів. [14]

Кореспонденція бухгалтерських рахунків з рахунком 42 «Додатковий капітал» наведена у табл. Б2 додатку Б.

Рахунок 43 «Резервний капітал» призначено для узагальнення інформації про стан та рух резервного капіталу підприємства, створеного відповідно до чинного законодавства та установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку. [14]

За кредитом рахунку 43 «Резервний капітал» відображається створення резервів, за дебетом – їх використання.

Сальдо цього рахунку відображає залишок резервного капіталу на кінець звітного періоду.

Аналітичний облік резервного капіталу ведеться за його видами та напрямками використання. [14]

Кореспонденція бухгалтерських рахунків з 43 «Резервний капітал» наведена у табл. 1.4.

Таблиця 1.4 – Кореспондуючі бухгалтерські рахунки з рахунком 43 «Резервний капітал»

Рахунок 43 «Резервний капітал» кореспондує			
за дебетом:		за кредитом:	
40	«Зареєстрований (пайовий) капітал»	42	«Додатковий капітал»
44	«Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»	44	«Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»
67	«Розрахунки з учасниками»	-	-

* складено автором на підставі [14]

Рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» призначений для обліку нерозподілених прибутків чи непокритих збитків поточного та минулих років, а також використаного в поточному році прибутку.

За кредитом рахунку 44 відображається збільшення прибутку від усіх видів діяльності, за дебетом – збитки та використання прибутку. [14]

Рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» має субрахунки [14, 29]:

- 441 «Прибуток нерозподілений»;
- 442 «Непокриті збитки»;
- 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді».

На субрахунку 441 «Прибуток нерозподілений» відображаються наявність та рух нерозподіленого прибутку

На субрахунку 442 «Непокриті збитки» відображаються непокриті збитки. Їх списання здійснюють за рахунок нерозподіленого прибутку, резервного, пайового чи додаткового капіталу тощо.

На субрахунку 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді» відображаються розподіл прибутку між власниками (нарахування дивідендів), відрахування в резервний капітал та інше використання прибутку в поточному періоді. Сальдо на цьому субрахунку у кінці року закривається у кореспонденції із субрахунками 441 та/або 442 з виведенням сальдо на одному з цих субрахунків.

Виправлення помилок за минулий рік, що виявлені в поточному році, відповідно до НПСБО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» відображається кореспонденцією рахунку 44 з рахунками бухгалтерського обліку відповідних об'єктів класів 1-6. [14]

Кореспонденція бухгалтерських рахунків з рахунком 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» наведена у табл. 1.5.

Таблиця 1.5 – Кореспондуючі бухгалтерські рахунки з рахунком 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»

Рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» кореспондує			
за дебетом:		за кредитом:	
40	«Зареєстрований (пайовий) капітал»	41	«Капітал в дооцінках»
41	«Капітал в дооцінках»	42	«Додатковий капітал»
42	«Додатковий капітал»	43	«Резервний капітал»
43	«Резервний капітал»	44	«Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»
44	«Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»	79	«Фінансові результати»
45	«Вилучений капітал»	-	-
67	«Розрахунки з учасниками»	-	-
68	«Розрахунки за іншими операціями»	-	-
79	«Фінансові результати»	-	-

* складено автором на підставі [14]

На рахунку 45 «Вилучений капітал» ведеться облік вилученого капіталу, у разі викупу власних акцій (часток) у акціонерів з метою їх перепродажу, анулювання (зменшення статутного капіталу) тощо.

За дебетом рахунку 45 «Вилучений капітал» відображається фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених господарським товариством у його учасників, за кредитом – вартість анульованих або перепроданих акцій (часток). [14]

Рахунок 45 «Вилучений капітал» має субрахунки [14, 29]:

- 451 «Вилучені акції»;
- 452 «Вилучені вклади й паї»;
- 453 «Інший вилучений капітал».

Аналітичний облік вилученого капіталу ведеться за видами акцій (вкладів, паїв).

Кореспонденція бухгалтерських рахунків з рахунком 45 «Вилучений капітал» наведена у табл. 1.6.

Таблиця 1.6 – Кореспондуючі бухгалтерські рахунки з рахунком 45 «Вилучений капітал»

Рахунок 45 «Вилучений капітал» кореспондує			
за дебетом:		за кредитом:	
19	«Гудвіл»	30	«Готівка»
30	«Готівка»	31	«Рахунки в банках»
31	«Рахунки в банках»	40	«Зареєстрований (пайовий) капітал»
34	«Короткострокові векселі одержан»	42	«Додатковий капітал»
42	«Додатковий капітал»	44	«Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»
44	«Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»	46	«Неоплачений капітал»
50	«Довгострокові позики»	-	-
52	«Довгострокові зобов'язання за облігаціями»	-	-
60	«Короткострокові позики»	-	-
62	«Короткострокові векселі видані»	-	-

* складено автором на підставі [14]

Рахунок 46 «Неоплачений капітал» призначено для узагальнення інформації про зміни у складі неоплаченого капіталу підприємства.

За дебетом рахунку відображається заборгованість засновників (учасників) господарського товариства за внесками до статутного капіталу підприємства, за кредитом – погашення заборгованості за внесками до статутного капіталу.

Аналітичний облік неоплаченого капіталу ведеться за видами розміщених неоплачених акцій (для акціонерних товариств) та за кожним засновником (учасником) підприємства. [14]

Кореспонденція бухгалтерських рахунків з рахунком 46 «Неоплачений капітал» наведена у табл. Б3 додатку Б.

Усі зазначені рахунки знаходять своє відображення у Розділі I Пасиву Балансу (Звіту про фінансовий стан). Вилучений та Неоплачений капітал записуються у дужках (з від'ємним значенням), оскільки вони зменшують підсумок власного капіталу. [38]

Для того, щоб перевірити правильність ведення рахунків, капітал можна умовно представити за такою схемою (рис. 1.3), де

$$\text{Власний Капітал} = \text{Активи} - \text{Зобов'язання}$$

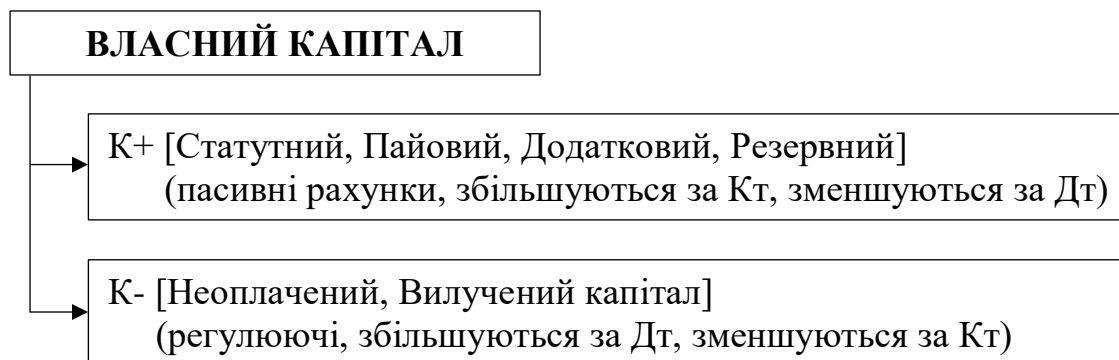

Рис. 1.3. Складові власного капіталу для відображення у звітності

* узагальнено автором на підставі [13]

Аналітичний облік власного капіталу – це деталізоване відображення стану та руху кожного конкретного елемента власного капіталу за його видами, об'єктами, напрямками використання та окремими власниками (учасниками, засновниками, акціонерами).

Якщо синтетичний облік акумулює узагальнені грошові дані на відповідних рахунках класу 4, то аналітичний облік забезпечує глибоку деталізацію інформації, розкриваючи, кому саме належать корпоративні права та на які конкретно цілі спрямовані кошти підприємства (табл. 1.7) [4, 6, 36].

Дані аналітичного обліку мають повністю узгоджуватися з показниками відповідних синтетичних рахунків (сума за всіма аналітичними картками чи субконто повинна дорівнювати загальному сальдо рахунку).

Для ведення аналітичного обліку використовуються:

– реєстри власників цінних паперів або книги обліку акціонерів (в акціонерних товариствах).

Таблиця 1.7 – Організація аналітичного обліку за основними рахунками

Синтетичний рахунок	Об'єкт аналітичного обліку	Призначення деталізації
40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»	За кожним засновником (учасником, акціонером). За видами акцій (прості, привілейовані – для АТ).	Контроль формування часток, визначення кількості голосів та розрахунку дивідендів.
41 «Капітал у дооцінках»	За кожним окремим об'єктом необоротних активів (конкретний верстат, будівля, ліцензія).	Потрібен для точного пропорційного списання дооцінки під час амортизації або вибуття активу.
42 «Додатковий капітал»	За видами (емісійний дохід, безоплатно отримані активи, інші види). За конкретними об'єктами чи донорами.	Контроль цільового використання та джерел надходження додаткових коштів.
43 «Резервний капітал»	За напрямками використання (на покриття збитків, на виплату дивідендів за привілейованими акціями тощо).	Гарантія того, що резерви витрачаються виключно на цілі, визначені статутом чи законом.
44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»	За роками формування (поточний рік, минулі роки). За напрямками використання (прибуток, використаний на збільшення капіталу, або відрахований у резерви).	Розмежування чистих фінансових результатів різних періодів та контроль розподілу прибутку.
45 «Вилучений капітал»	За видами акцій/часток. За кожним учасником, у якого викуплено частку.	Контроль строків та вартості перепродажу або анулювання викуплених часток.
46 «Неоплачений капітал»	За кожним засновником (учасником), який має борг перед підприємством.	Моніторинг своєчасності та повноти внесення вкладів до статутного капіталу.

* узагальнено автором на підставі [4, 6, 36]

– відомості аналітичного обліку (в автоматизованих програмах це оборотно-сальдові відомості по рахунку в розрізі субконто «Контрагенти», «Основні засоби» або «Статті капіталу»).

– картки аналітичного обліку за кожним засновником, де фіксується розмір задекларованої частки, дата і сума фактичного внеску, залишок заборгованості.

Дані аналітичних розшифровок є основою для заповнення граф Звіту про власний капітал (Форма № 4), який деталізує всі зміни у складі майна власників протягом звітного періоду (включаючи виплату дивідендів чи списання збитків). [13]

Розгляд узагальнених показників власного капіталу в системі синтетичних рахунків природно вимагає розкриття їхнього внутрішнього змісту за допомогою інструментів аналітичного обліку. Цей перехід від загального до часткового дозволяє ідентифікувати персональний склад інвесторів, напрями розподілу прибутку та специфіку формування резервів.

Водночас, для забезпечення принципу доказовості обліку, аналітичні розшифровки мають трансформуватися у площину документального оформлення. Юридичним та фактичним фундаментом для будь-яких аналітичних чи синтетичних узагальнень виступає первинна документація (статути, протоколи зборів, акти приймання-передачі), яка легітимізує рух капіталу підприємства.

Документальне оформлення власного капіталу має свою специфіку: рух більшості його елементів регулюється не типовими товарно-транспортними чи виробничими накладними, а правовими актами власників, судовими рішеннями та загальнодержавними реєстрами. [4, 33]

Усі документи, що використовуються в обліку власного капіталу, поділяють на три основні групи:

1. Установчі та організаційно-правові документи – ці документи підтверджують факт створення підприємства, визначають початковий розмір капіталу, частки учасників та правила розподілу прибутку.

Статут підприємства або Засновницький договір (регламентують розмір статутного капіталу).

Протокол загальних зборів засновників (учасників) – головний документ для будь-яких змін: збільшення/зменшення статутного капіталу, розподілу прибутку, нарахування дивідендів, створення резервного капіталу.

Виписка з Єдиного державного реєстру (ЄДР) – підтверджує юридичний факт реєстрації статуту або змін до нього.

2. Первинні документи, що підтверджують рух капіталу – вони засвідчують фактичне виконання рішень засновників (наприклад, погашення заборгованості за внесками або викуп часток).

При внесенні грошей: платіжні інструкції (доручення), виписки банку, прибуткові касові ордери (ПКО).

При внесенні майна (матеріальних активів): акти приймання-передачі основних засобів (типова форма № ОЗ-1), накладні, акти оцінки майна засновниками.

При операціях з акціями: сертифікати акцій, виписки з рахунку в цінних паперах від депозитарної установи.

Внутрішні розрахунки: бухгалтерська довідка (використовується для нарахування дивідендів, відрахувань до резервного капіталу, списання нерозподіленого прибутку або закриття рахунку 44 наприкінці року).

3. Регістри бухгалтерського (аналітичного) обліку слугують для систематизації інформації з первинних документів:

- відомість № 7 (або Журнал 7) – для узагальнення операцій за рахунками власного капіталу при паперово-журнальній формі.

- оборотно-сальдові відомості та картки аналітичного обліку (в автоматизованих системах BAS).

- книга реєстрації акціонерів (для АТ).

В табл. 1.8 наведено матрицю організації операцій з обліку власного капіталу на підприємстві

Таблиця 1.8 – Матриця організації операцій з обліку власного капіталу

Господарська операція	Первинний документ-підстава	Дт	Кт
Оголошено статутний капітал	Статут, Протокол зборів, Виписка з ЄДР	46	401
Внесено гроші на рахунок	Платіжна інструкція, Виписка банку	311	46
Засновник передав будівлю	Акт оцінки, Акт приймання-передачі (ОЗ-1)	103	46
Створено резервний капітал	Протокол зборів, Бухгалтерська довідка	441	43
Нараховано дивіденди власникам	Протокол зборів, Розрахункова відомість, Бухгалтерська довідка	443	671
Проведено дооцінку обладнання	Акт переоцінки, Розрахунок (довідка) бухгалтера	104	411

* узагальнено автором на підставі літературних джерел

У бухгалтерській практиці перехід від синтетичного й аналітичного обліку до документального оформлення (і навпаки) відображає фундаментальний принцип побудови облікової системи: від загального (зведеного) фінансового показника через детальну аналітику до юридичного першоджерела.

Перехід та взаємозв'язок між цими трьома рівнями можна представити у вигляді низхідного процесу (декодування інформації з Балансу до документа) або висхідного (реєстрація операції), що наведено на рис. 1.4.

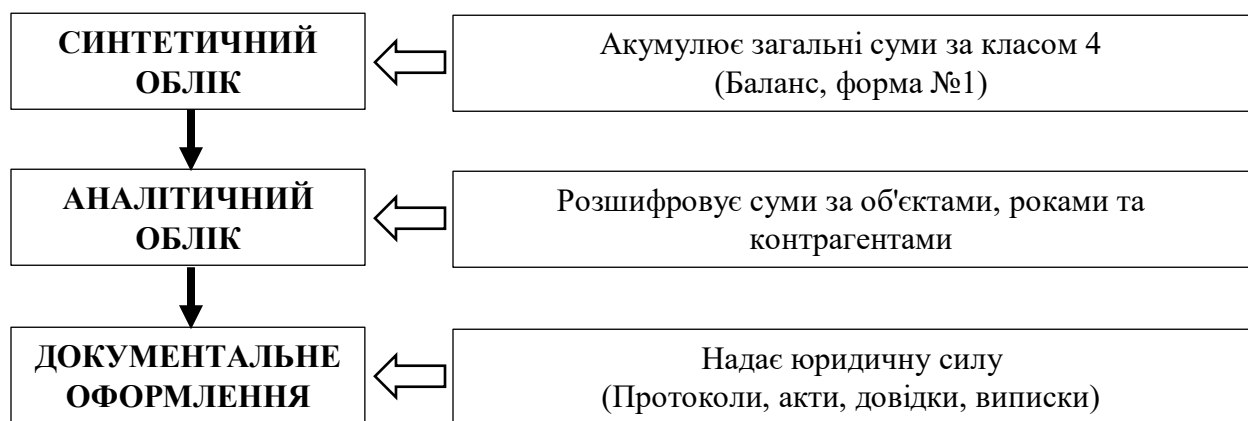

Рис. 1.4. Логічний ланцюжок облікового процесу власного капіталу на підприємстві

* узагальнено автором на підставі літературних джерел

Отже, синтетичний облік власного капіталу (регламентується рахунками класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань») виступає верхнім рівнем узагальнення інформації. Він забезпечує формування консолідованих грошових показників для відображення у Розділі I Пасиву Балансу (Звіту про фінансовий стан) та Звіті про власний капітал. На цьому рівні фіксуються глобальні структурні зміни капіталу, що відображають фінансову стійкість, ліквідність та загальну вартість чистих активів суб'єкта господарювання.

Аналітичний облік є обов'язковим інструментом деталізації синтетичних даних, без якого неможливе ефективне оперативне управління. Він розкриває внутрішній зміст кожного рахунку у розрізі конкретних власників (учасників, акціонерів), окремих об'єктів майна (при капіталі у дооцінках), часових періодів (при розподілі прибутку) та цільових напрямів (для резервного капіталу). Забезпечення суворої тотожності між оборотами і сальдо синтетичних рахунків та сукупністю показників аналітичних реєстрів (відомостей, карток) є базовою умовою достовірності фінансової звітності.

Документальне оформлення становить правовий та фактичний фундамент усієї облікової системи власного капіталу.

Тільки за умови інтегрованої взаємодії цих трьох рівнів забезпечується доказовість бухгалтерських записів, прозорість відносин із внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами, а також захист майнових прав інвесторів.

1.4. Методологічні підходи до фінансово-економічного аналізу власного капіталу підприємства

Фінансово-економічний аналіз власного капіталу є ключовим елементом стратегічного менеджменту, оскільки дозволяє оцінити рівень фінансової незалежності підприємства, динаміку його внутрішнього розвитку та ефективність використання капіталізованих ресурсів [19]. У науковій літературі

сформовано комплексний методичний інструментарій, який поділяється на кілька взаємопов'язаних етапів та підходів [23].

Першим і базовим етапом дослідження є структурно-динамічний (горизонтальний та вертикальний) аналіз.

Як зазначає О.В. Олійник, горизонтальний аналіз дозволяє оцінити абсолютні та відносні зміни окремих компонентів власного капіталу протягом досліджуваного періоду, виявити тенденції до його нарощення або вилучення [26].

Вертикальний аналіз спрямований на визначення питомої ваги кожного елемента (статутного, додаткового, резервного капіталу та нерозподіленого прибутку) у загальній сумі власного капіталу та в сукупній вартості джерел формування активів підприємства [42]. Особливу увагу при цьому приділяють частці заробленого (накопиченого) капіталу, зокрема нерозподіленому прибутку, який О.І. Пилипенко розглядає як найбільш стабільне та дешевше джерело самофінансування [28].

Другим найважливішим підходом виступає коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості та незалежності. За допомогою системи відносних показників оцінюється здатність підприємства протидіяти негативним зовнішнім чинникам та макроекономічній нестабільності [16]. У вітчизняній та світовій практиці фінансового аналізу ключовими є такі коефіцієнти:

1. Коефіцієнт автономії (незалежності) ($K_{авт}$): відображає частку власного капіталу в загальній вартості активів підприємства:

$$K_{авт} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$$

Нормативне значення для цього показника зазвичай становить $> 0,5$, що гарантує захищеність кредиторів від втрати коштів [19].

2. Коефіцієнт фінансового левириджу (боргу) ($K_{лев}$): характеризує співвідношення залученого (позикового) та власного капіталу:

$$K_{лев} = \frac{\text{Зобов'язання}}{\text{Власний капітал}}$$

Цей коефіцієнт показує, скільки копійок позикових коштів припадає на одну гривню власних ресурсів [46].

3. Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{ман}$): визначає, яка частина власного капіталу перебуває у мобільній (оборотній) формі:

$$K_{ман} = \frac{\text{Власні оборотні кошти}}{\text{Власний капітал}} = \frac{\text{Власний капітал} - \text{Необоротні активи}}{\text{Власний капітал}}$$

Оптимальне значення показника коливається в межах 0,2 – 0,5, вказуючи на достатній ступінь гнучкості фінансового стану [23].

Третім, найбільш інтегрованим етапом є оцінка ефективності використання власного капіталу.

Головним індикатором у цьому контексті виступає коефіцієнт рентабельності власного капіталу (Return on Equity – ROE), який розраховується як відношення чистого прибутку до середньорічної вартості власного капіталу [44].

Для глибокого розуміння причин зміни ефективності капіталу О.В. Лазаренко рекомендує застосовувати трифакторну модель Дюпона (DuPont Analysis) [20]. Як зазначають Дж. Сміт та М. Джонсон, ця модель дозволяє розкласти інтегральний показник ROE на три самостійні фінансові важелі, що відображають різні сторони операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства [45]:

$$ROE = \text{Чиста рентабельність продажів (NPM)} * \text{Оборотність активів (TAT)} *$$

$$* \text{Мультиплікатор капіталу (EM)}$$

Математично модель має такий вигляд:

$$ROE = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід}} \times \frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середня вартість активів}} \times \frac{\text{Середня вартість активів}}{\text{Середня вартість власного капіталу}}$$

Застосування моделі Дюпона в процесі дає змогу чітко визначити, за рахунок чого фірма генерує прибуток для власників: за рахунок підвищення маржинальності продажів (ефективність витрат), прискорення трансформації активів у грошову форму (інтенсивність використання майна) чи внаслідок агресивного залучення кредитних ресурсів (фінансовий ризик) [20].

Таким чином, сформована у фінансовій науці методологія аналізу власного капіталу поєднує вивчення його внутрішньої структури, оцінку фінансових ризиків через систему коефіцієнтів та комплексний факторний аналіз прибутковості. У сукупності ці підходи дозволяють керівництву приймати обґрунтовані рішення щодо оптимізації структури капіталу компанії.

2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ДРУЖБА СВК»

2.1. Техніко-економічна характеристика ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Товариство з обмеженою відповідальністю «ДРУЖБА СВК» (код ЄДРПОУ 03766139) – це провідне багатoproфільне сільськогосподарське підприємство Одеської області, яке було офіційно зареєстроване 21 березня 2000 року. Юридична адреса компанії: Україна, 68251, Одеська область, Білгород-Дністровський (раніше – Саратський) район, село Камчик (історична назва – Зоря), вулиця Троїцька, будинок 159. [47, 49, 50, 52]

Історія підприємства нерозривно пов'язана з розвитком придунайського та причорноморського аграрного регіону. Товариство з обмеженою відповідальністю «ДРУЖБА СВК» має глибоке історичне коріння, а його еволюція відображає ключові етапи реформування всього аграрного сектору незалежної України. Історично база майбутнього підприємства була сформована за радянських часів у вигляді колективного господарства (колгоспу), яке спеціалізувалося на вирощуванні зернових культур та молочному тваринництві.

У процесі земельної та майнової реформи початку 1990-х років, згідно з вимогами Земельного кодексу України, відбулося роздержавлення земель та паювання майна. Колишні працівники отримали сертифікати на право на земельну частку (пай) та майнові майнові сертифікати. На основі реформованого колективного господарства у 2000 році було створено Сільськогосподарський виробничий кооператив (СВК) «Дружба» [12]. Ця форма дозволила зберегти цілісність матеріально-технічної бази, уникнути подрібнення великих земельних масивів і забезпечити спільну обробку землі колишніми співавторами.

Проте з розвитком ринкових відносин кооперативна форма виявила певні недоліки, зокрема: складність залучення зовнішніх інвестицій, розпорошеність

голосів при прийнятті оперативних рішень та обмежений доступ до банківського кредитування. З метою підвищення конкурентоспроможності, у 2012 році загальними зборами членів кооперативу було прийнято рішення про реорганізацію СВК у Товариство з обмеженою відповідальністю із збереженням історичної назви – ТОВ «ДРУЖБА СВК» [35]. Збереження аббревіатури «СВК» у назві стало свідомим кроком керівництва для демонстрації спадкоємності аграрного досвіду, високої репутації серед пайовиків та збереження соціальної відповідальності перед місцевою громадою.

На чолі підприємства з моменту його заснування стоїть відомий заслужений працівник сільського господарства України – Чиклікчи Георгій Гаврилович, під керівництвом якого фірма пройшла шлях від локального виробника сировини до потужного вертикально-інтегрованого агрохолдингу регіонального рівня. [48, 52]

За своєю організаційно-правовою формою підприємство є Товариством з обмеженою відповідальністю. Статутний капітал товариства становить 285 000,00 грн, що розподілений між засновниками (учасниками підприємства, серед яких: Георгієв С. А., Чиклікчі В. Б., Заболотній В. П. та інші представники місцевої громади). Така структура капіталу накладає на бухгалтерську службу обов'язок чіткого аналітичного обліку часток кожного учасника на рахунку 401 «Статутний капітал» [35, 47, 52]

Вищим органом управління ТОВ «ДРУЖБА СВК» є Загальні збори учасників, які уповноважені приймати стратегічні рішення щодо капіталізації прибутку, виплати дивідендів та коригування напрямів діяльності. Операційне та виконавче керівництво здійснює Директор (Г. Г. Чиклікчи). Організаційна структура є лінійно-функціональною та включає спеціалізовані цехи переробки, агрономічну та інженерну служби, а також централізовану бухгалтерію [5, 51]

Сьогодні ТОВ «ДРУЖБА СВК» є юридичною особою приватного права, володіє самостійним балансом, розрахунковими рахунками в банківських

установах та власною печаткою. Правовий статус підприємства повністю відповідає вимогам Цивільного кодексу України [39], Господарського кодексу України [32] та Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [33].

Власники (учасники) компанії несуть ризик збитків та відповідальність за зобов'язаннями Товариства виключно в межах вартості своїх часток у статутному капіталі, що мінімізує їхні особисті майнові ризики. Головним установчим документом є Статут ТОВ «ДРУЖБА СВК», який визначає порядок формування капіталу, умови виходу учасників із товариства, правила відчуження часток та регламент розподілу отриманого чистого прибутку.

Головною відмінною рисою та конкурентною перевагою ТОВ «ДРУЖБА СВК» на ринку є реалізація замкненого (вертикального) виробничого циклу. Стратегія підприємства спрямована на мінімізацію ризиків шляхом відмови від продажу виключно сирої продукції з поля та переходу до виробництва товарів із високою доданою вартістю [26, 48]

Основним видом економічної діяльності компанії за КВЕД є 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. На полях підприємства вирощуються озима пшениця, ячмінь, кукурудза, соняшник та озимий ріпак. [48, 49, 52]

Зважаючи на те, що південні райони Одеської області відносяться до зони ризикованого (посушливого) землеробства, ТОВ «ДРУЖБА СВК» є технологічним лідером регіону:

– впроваджено передову європейську технологію Strip-till (щадний смуговий обробіток ґрунту, який дозволяє зберігати вологу у землі, запобігає ерозії та суттєво економить дизельне паливо).

– на базі агрофірми діють дослідні ділянки, де тестуються нові посухостійкі та високоврожайні гібриди озимого ріпаку та соняшнику. [48]

Для забезпечення стабільного надходження власного капіталу підприємство розгорнуло потужний переробний комплекс [48]:

1. Борошномельний напрям: функціонує власний модернізований млин.
2. Хлібопекарське виробництво: підприємство має власну хлібопекарню, яка забезпечує свіжою випічкою та хлібом не лише Камчик, а й сусідні населені пункти.

3. Тваринництво та м'ясо-молочний цех: ТОВ «ДРУЖБА СВК» займається розведенням великої рогатої худоби, овець та свиней (КВЕД 01.41, 01.45, 01.46). На базі господарства діють сучасні сертифіковані цехи з глибокої переробки молока (виробництво сирів, кисломолочної продукції) та м'яса (виробництво ковбасних виробів). [48, 51]

Така глибока диверсифікація захищає ТОВ «ДРУЖБА СВК» від ринкових коливань цін на зерно. Якщо світові ціни на пшеницю падають, підприємство компенсує втрати за рахунок внутрішньої реалізації готових продуктів харчування (хліба, м'яса, сиру). Це дозволяє компанії утримувати високі показники рентабельності, нарощувати чистий прибуток та стабільно поповнювати рахунок 441 «Нерозподілений прибуток», який є головним важелем зростання фінансової стійкості фірми у 2023-2024 роках [28].

Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023-2024 рр., наведені табл. В1 додатку В.

Проведений аналіз техніко-економічних показників діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023-2024 роки (табл. В1) свідчить про надзвичайно високу адаптивність, фінансову стабільність та стрімкий розвиток підприємства в умовах макроекономічних викликів воєнного стану.

Так, обсяг виробництва продукції в натуральному виразі зріс на 22,1% (до 996,4 т). Завдяки цьому обсяг продукції в діючих оптових цінах збільшився на 22,4% або на 3 995,9 тис. грн.

Чистий дохід (виручка) від реалізації зріс на 32,7% або на 61 799,0 тис. грн, досягнувши у 2024 році 251 006 тис. грн. Оскільки темп зростання виручки (132,7%) випередив темп фізичного обсягу виробництва (122,1%), це підтверджує успішну стратегію диверсифікації: підприємство максимізувало дохід за рахунок промислової переробки сировини у готову продукцію з високою доданою вартістю (хліб, сири, ковбаси).

Виробнича собівартість реалізованої продукції знизилася на 1,58% або на 2 380,0 тис. грн. Це безпосередній результат впровадження інноваційної енергоощадної технології Strip-till, яка дозволила зменшити витрати на паливо та логістику полів.

Витрати на 1 гривню реалізованої продукції впали з 87 до 66 копійок (на 24,1%). Це спричинило колосальний стрибок валового прибутку в 1,7 раза або на 64 179,0 тис. грн – до 102 928,0 тис. грн.

Чистий прибуток агрокомплексу збільшився майже у 2,9 раза (з 25 130,0 до 96 914,0 тис. грн). Саме цей результат став головним внутрішнім джерелом формування та поповнення власного капіталу, дозволивши наростити резервний капітал підприємства на 39,24% та нерозподілений прибуток на 31,24%.

Незважаючи на загальне подорожчання сировини (+16,85%), матеріаломісткість продукції знизилася на 4,52% (з 6,26 до 5,98 грн). Це підтверджує безвідхідність та оцадливість замкненого циклу переробки на млині та у хлібопекарні.

Середньорічна вартість основних засобів зросла на 12,23% або на 16 599,0 тис. грн, що свідчить про активне оновлення машинно-тракторного парку за рахунок власного прибутку. При цьому фондвіддача зросла на 16,7%, а фондорентабельність збільшилась з 18,51% до 63,63%.

Чисельність персоналу зменшилась на 3 особи (до 124 осіб). Продуктивність праці одного працівника зросла на 33,51% (до 176 221,0 грн/особу), що значно випередило темп зростання середньої річної заробітної

плати (+30,58%). Це вказує на високу мотивацію персоналу та економічно обґрунтовану кадрову політику керівництва.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів зріс на 8,64% (з 0,81 до 0,88 оберта). Компанія прискорила трансформацію виробничих запасів (пального, насіння) у готові грошові кошти.

Коефіцієнти ліквідності мають надвисокі значення, що суттєво перевищують загальноекономічні нормативи (коефіцієнт поточної ліквідності зріс до 69,59, швидкої – до 28,56, абсолютної – до 25,39). Це свідчить про те, що оборотні активи підприємства (зокрема, грошові кошти та готові товари) у десятки разів перевищують його короткострокові зобов'язання. Така надліквідність підтверджує повну незалежність підприємства від зовнішнього фінансування: кредиторська заборгованість додатково скоротилася на 6,12%.

Отже, ТОВ «ДРУЖБА СВК» перебуває в ідеальному фінансово-економічному стані. Підприємство максимізує прибутки за рахунок внутрішніх технологічних та переробних факторів, повністю відмовилося від залучення дорогих позикових коштів, а показники рентабельності продукції (41,01%) та рентабельності виробництва (22,13%) роблять його одним із найефективніших аграрних підприємств регіону. Отримані результати є зразковим підґрунтям для забезпечення довгострокового нарощення його власного капіталу.

2.2. Аналіз динаміки та структури власного капіталу підприємства

Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.1.

Дані табл. 2.1 свідчать, що загальна величина джерел формування активів збільшилося на 30,02% або на 96 788,00 тис. грн, що свідчить про значне розширення діяльності підприємства.

Таблиця 2.1 – Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства

Показники	Код рядка	2023 рік	2024 рік	Відхилення	
				абс.	%
Всього джерел формування активів, тис. грн.	1900	322370	419158	96788,00	30,02
1. Власний капітал, тис. грн.	1495	291514	388428	96914,00	33,25
– в % до усіх джерел		90,43	92,67	2,24	x
1.1. Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	1495 – 1095 або 1495 + 1595 – 1095	214630	295003	80373,00	37,45
– в % до усіх джерел		66,58	70,38	3,80	x
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн.	1595	17432	25526	8094,00	46,43
– в % до усіх джерел		5,41	6,09	0,68	x
3. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн.	1695	13424	5204	-8220,00	-61,23
– в % до усіх джерел		4,16	1,24	-2,92	x
3.1. Короткострокові зобов'язання, тис. грн.	1600, 1610	5600	0	-5600,00	- 100,00
– в % до усіх джерел		1,74	0,00	-1,74	x
3.2. Кредиторська заборгованість, тис. грн.	1605, 1615÷1645	6868	4783	-2085,00	-30,36
– в % до усіх джерел		2,13	1,14	-0,99	x
3.3. Поточні забезпечення, тис. грн.	1660	-	-	-	-
3.4. Інші поточні зобов'язання	1665, 1690	956	421	-535,00	-55,96
– в % до усіх джерел		0,30	0,10	-0,20	x
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття, тис.грн.	1700	-	-	-	-

*розраховано за даними форм фінансової та статистичної звітності підприємства

Фінансування відбувається переважно за рахунок власних коштів. Його частка зросла з 90,43% до 92,67% (+2,24 в.п.), що вказує на надзвичайно високий рівень фінансової незалежності та автономії.

Наявність власних оборотних коштів збільшилася на 37,45% або на 80 373,00 тис. грн. Їхня частка в джерелах досягла 70,38%, що суттєво знижує ризик неплатоспроможності.

Довгострокові кредити та забезпечення зросли на 46,43% або на 8 094,00 тис. грн, але їхня частка в загальній структурі залишається незначною (6,09%).

Короткострокові зобов'язання зменшилися на 61,23% або на 8 220,00 тис. грн. Підприємство повністю погасило короткострокові позики та знизило кредиторську заборгованість на 30,36%.

Отже, фінансова структура підприємства є абсолютно стійкою та безпечною. Підприємство активно розвивається за рахунок внутрішніх ресурсів (власного капіталу) та послідовно зменшує залежність від зовнішніх поточних кредиторів, що мінімізує фінансові ризики.

Власний капітал є головним фундаментом фінансової стійкості ТОВ «ДРУЖБА СВК». Для оцінки реальних змін, які відбулися у складі його джерел за період воєнного стану (2023-2024 рр.), проведено горизонтальний (динамічний) та вертикальний (структурний) аналіз першого розділу пасиву Балансу підприємства (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Динаміка та структура власного капіталу ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023-2024 рр.

Показники	2023 рік, тис. грн	Питома вага 2023, %	2024 рік, тис. грн	Питома вага 2024, %	Абсолютне відхилення, тис. грн	Темп росту, %
Зареєстрований капітал	285,0	0,10	285,0	0,07	-	-
Резервний капітал	74 090,0	25,42	103 164,0	26,56	29 074,0	139,24
Нерозподілений прибуток	217 139,0	74,48	284 979,0	73,37	67 840,0	131,24
Усього власний капітал	291 514,0	100,00	388 428,0	100,00	96 914,0	133,25

*розраховано за даними форм фінансової та статистичної звітності підприємства

За результатами табл. 2.2 можна зробити висновок, що за досліджуваний період власний капітал підприємства збільшився на 33,25% або на 96 914,0 тис. грн і досяг вражаючих 388 428,0 тис. грн. Це свідчить про стрімке внутрішнє нарощення вартості бізнесу.

Структура власного капіталу є надзвичайно якісною. Складники «заробленого» капіталу (резервний капітал та нерозподілений прибуток) сукупно займають 99,93% від усього обсягу. Частка статутного капіталу становить менше 0,1%.

Резервний капітал зріс на 39,24% або на 29 074,0 тис. грн – до 103 164,0 тис. грн. Це підтверджує, що керівник підприємство активно спрямовує значну частину прибутку у страхові фонди компанії для захисту від форс-мажорів та посухи на Півдні України.

Чистий нерозподілений прибуток збільшився на 31,24% або на 67 840,0 тис. грн, що відображає високу прибутковість замкненого циклу переробки.

2.3. Оцінка фінансової стійкості та ефективності використання власного капіталу ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Для оцінки реального рівня фінансової безпеки та незалежності ТОВ «ДРУЖБА СВК» від банківських кредитів і зобов'язань, система базових коефіцієнтів наведена в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Показники фінансової стійкості ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023-2024 рр.

Показники	Алгоритм розрахунку (за кодами рядків ф. № 1)	2023 рік	2024 рік	Абсолютна зміна	Нормативне значення
Коефіцієнт автономії (незалежності)	$p.1495 / p.1900$	0,904	0,927	+0,023	> 0,50
Коефіцієнт фінансового левериджу	$(p.1900 - p.1495) / p.1495$	0,106	0,079	-0,027	< 1,00
Коефіцієнт маневреності капіталу	$(p.1495 - p.1095) / p.1495$	0,736	0,759	+0,023	0,20 – 0,50

*розраховано за даними форм фінансової та статистичної звітності підприємства

За результатами табл. 2.3 можна зробити висновок, що коефіцієнт автономії становить 0,927 у 2024 році (при нормативі >0,5). Це фантастичний показник: майже 93% усіх активів агрокомплексу сформовано за рахунок власного капіталу. Зовнішні зобов'язання покривають лише 7% активів.

Коефіцієнт левериджу (боргу) впав із 0,106 до 0,079. На кінець 2024 року на 1 гривню власного капіталу припадає лише 7,9 копійки боргів контрагентам. Підприємство повністю захищене від загрози банкрутства, має мінімальний кредитний ризик.

Коефіцієнт маневреності становить 0,759 (суттєво вище за нормативну верхню межу 0,5). Це означає, що 75,9% власного капіталу інвестовано в оборотні активи (пальне, добрива, зерно на млині, грошові кошти). Підприємство здатне миттєво фінансувати посівну кампанію *Strip-till* та закупівлю сировини без жодної допомоги банківських позик.

Для оцінки фінансової віддачі та ефективності капіталу використано трифакторну модель Дюпона (DuPont Analysis) [20, 45]. Вона дозволяє оцінити вплив чистої рентабельності продажів (NPM), оборотності активів (ТАТ) та мультиплікатора капіталу (ЕМ) на рентабельність власного капіталу (ROE).

1. Розрахунок факторів моделі:

Чиста рентабельність продажів (NPM = Чистий прибуток / Чистий дохід):

$$\text{NPM}_{2023} = \frac{25\,130}{189\,207} = 0,1328 \text{ (13,28\%)}$$

$$\text{NPM}_{2024} = \frac{96\,914}{251\,006} = 0,3861 \text{ (38,61\%)}$$

Оборотність активів (ТАТ = Чистий дохід / Валюта балансу):

$$\text{ТАТ}_{2023} = \frac{189\,207}{322\,370} = 0,587 \text{ оберта}$$

$$TAT_{2024} = \frac{251\,006}{419\,158} = 0,599 \text{ оберта}$$

Мультиплікатор капіталу (EM = Валюта балансу / Власний капітал):

$$EM_{2023} = \frac{322\,370}{291\,514} = 1,106$$

$$EM_{2024} = \frac{419\,158}{388\,428} = 1,079$$

2. Розрахунок та порівняння інтегрального ROE:

$$ROE = NPM * TAT * EM$$

$$ROE_{2023} = 13,28\% * 0,587 * 1,106 = 8,62\%$$

$$ROE_{2024} = 38,61\% * 0,599 * 1,079 = 24,95\%$$

$$\text{Загальна зміна ROE} = 24,95\% - 8,62\% = +16,33\%$$

Дані факторного аналізу Дюпона свідчать, що ефективність використання власного капіталу ТОВ «ДРУЖБА СВК» продемонструвала колосальне зростання – рентабельність ROE збільшилася майже втричі (на 16,33 відсоткових пункти) та досягла високих 24,95%.

Детальний факторний аналіз показує, за рахунок чого було досягнуто такого успіху:

1. Ключовий фактор – маржинальність (NPM): чиста рентабельність продажів зросла з 13,28% до 38,61% (+25,33%). Це головний фактор успіху. Перехід підприємства від звичайного продажу сировини до глибокої промислової переробки (випікання власного хліба, виробництво сирів та ковбас) та пряма

реалізація через розгалужену торговельну мережу дали змогу отримати надвисокий чистий фінансовий результат (96 914 тис. грн у 2024 році). [8]

2. Стабільна швидкість обороту (ТАТ): оборотність активів майже не змінилася (0,587 проти 0,599), залишаючись у межах стандартної норми для великих агропромислових комплексів із тривалим біологічним та операційним циклом.

3. Зниження фінансового важеля (ЕМ): мультиплікатор капіталу знизився з 1,106 до 1,079, підтверджуючи свідому політику фінансової безпеки – підприємство фінансує свій розвиток виключно за рахунок зароблених грошей, не залучаючи кредитний капітал. [20, 45]

Важливим індикатором загальної ефективності інвестиційної та операційної діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» є коефіцієнт рентабельності активів (Return on Assets – ROA) – цей коефіцієнт показує, скільки копійок чистого прибутку генерує кожна гривня, інвестована в майно підприємства (як у необоротні активи – техніку, млин, так і в оборотні – пальне, зерно, гроші). [23, 46].

$$ROA = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Валюта балансу}} \times 100 \%$$

$$ROA_{2023} = \frac{25130}{322370} \times 100 \% = 7,8\%$$

$$ROA_{2024} = \frac{96914}{419158} \times 100 \% = 23,12\%$$

Абсолютна зміна показника: $\Delta ROA = 23,12\% - 7,8\% = +15,32\%$

Проведені розрахунки свідчать про колосальне зростання ефективності використання майна агрофірми у досліджуваному періоді. Якщо у 2023 році показник ROA становив 7,80%, то у 2024 році він збільшився до 23,12%, продемонструвавши абсолютний приріст на 15,32 відсоткових пункти.

Для порівняння з рентабельністю власного капіталу ($ROE_{2024} = 24,95\%$), показник ROA перебуває на майже однаковому високому рівні. Мінімальний розрив між ROE та ROA (лише 1,83%) є прямим математичним підтвердженням раніше виявленого факту: ТОВ «ДРУЖБА СВК» практично не використовує позиковий капітал, і його активи фінансуються майже повністю за рахунок власних джерел.

Зростання ROA до 23,12% доводить, що капітальні інвестиції в оновлення машинно-тракторного парку (купівля техніки для технології *Strip-till*) та розширення промислових потужностей переробки (млина, хлібопекарні) були надзвичайно вдалимими. Кожна гривня, вкладена в майно підприємства, у 2024 році принесла засновникам 23,12 копійки чистого прибутку, що є одним із найкращих результатів серед аграрних підприємств Одеської області в умовах воєнного стану. [19, 20]

3. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПТАЛУ ТОВ «ДРУЖБА СВК»

3.1. Особливості організації бухгалтерського обліку ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Оскільки ТОВ «ДРУЖБА СВК» є сільськогосподарським підприємством [12], організація бухгалтерського обліку на ньому має специфічні особливості. Вони зумовлені залежністю від природно-кліматичних факторів, біологічними перетвореннями, сезонністю виробництва та особливим режимом оподаткування.

Ведення оперативного, бухгалтерського та статистичного обліку забезпечує єдину систему обліку на ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Оперативний облік здійснюється безпосередньо на місці (цех, склад тощо) й забезпечує негайне спостереження та реєстрацію визначених виробничих та комерційних операцій і інших факторів господарської діяльності підприємства. Оперативний облік слугує для оперативного планування й поточного спостереження за розвитком виробництва. Він охоплює господарські та виробничі операції, що не мають безпосереднього відображення на рахунках бухгалтерського обліку. За допомогою оперативного обліку одержують дані про щоденний випуск продукції, щоденне відвантаження та реалізацію продукції, про витрати сировини та інших матеріальних цінностей, трудові витрати, додержання умов договірних поставок тощо. Дані для оперативного обліку одержують шляхом безпосереднього спостереження фактів господарської та виробничо-фінансової діяльності даного підприємства.

Статистичний облік являє собою планомірне збирання та вивчення масових кількісних і якісних явищ і закономірностей розвитку за конкретних умов місця та часу (перепис наявності обладнання, визначення середньої заробітної плати

працівників підприємства за категоріями працюючих, кількість та якість виробленої продукції, використання робочого часу, чисельності населення тощо). Дані про господарські та виробничі зміни на підприємстві статистичний облік одержує з оперативного та бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський облік являє собою спосіб документального спостереження, відображення та контролю за господарською й фінансовою діяльністю даного підприємства, а також система збирання, вимірювання, обробки, інтерпретації та передачі інформації про господарську діяльність підприємства внутрішнім та зовнішнім користувачам для прийняття оптимальних рішень. На відміну від інших видів обліку бухгалтерський облік забезпечує суцільну реєстрацію всіх господарських операцій на підставі документів первинного обліку.

Організація бухгалтерського обліку на ТОВ «ДРУЖБА СВК» здійснюється відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та інших нормативно-правових документів з бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку ТОВ «ДРУЖБА СВК»:

- самостійно обирає форму організації бухгалтерського обліку;
- визначає облікову політику підприємства;
- розробляє систему та форму управлінського обліку, звітності та контролю
- господарських операцій, визначає право робітників на підписання документів;
- затверджує правила документнообігу, також технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків та реєстрів аналітичного обліку.

Організаційна структура управління ТОВ «ДРУЖБА СВК» побудована за лінійно-функціональним принципом, що є найбільш оптимальним для середніх та великих підприємств аграрного сектору економіки. За такої структури лінійні

керівники (генеральний директор) мають повноту влади, а функціональні підрозділи (бухгалтерія, агрономічна та інженерна служби) надають професійну допомогу та забезпечують інформаційне підґрунтя для прийняття рішень.

На чолі підприємства стоїть Генеральний директор Чиклікчи Г. Г., який здійснює загальне стратегічне керівництво, затверджує плани виробництва та контролює фінансові результати.

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку й забезпечення реєстрації фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження опрацьованих документів, реєстрів й звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе власник даного підприємства.

Згідно з ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» для забезпечення ведення бухгалтерського обліку на підприємстві створена бухгалтерська служба на чолі з головним бухгалтером Узуною І. Д. Структура бухгалтерської служби ТОВ «ДРУЖБА СВК» наведена на рис. 3.1.

Головний бухгалтер ТОВ «ДРУЖБА СВК»:

- забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад ведення бухгалтерського обліку, складання та подання у встановлені строки фінансової звітності;

- організовує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій;

- бере участь в оформленні відповідних матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі і псування активів підприємства.

Для регламентації праці окремих облікових робітників головний бухгалтер складає посадові інструкції бухгалтерів. При складанні посадових інструкцій головний бухгалтер визначає склад робіт для кожного виконавця, при розподілі

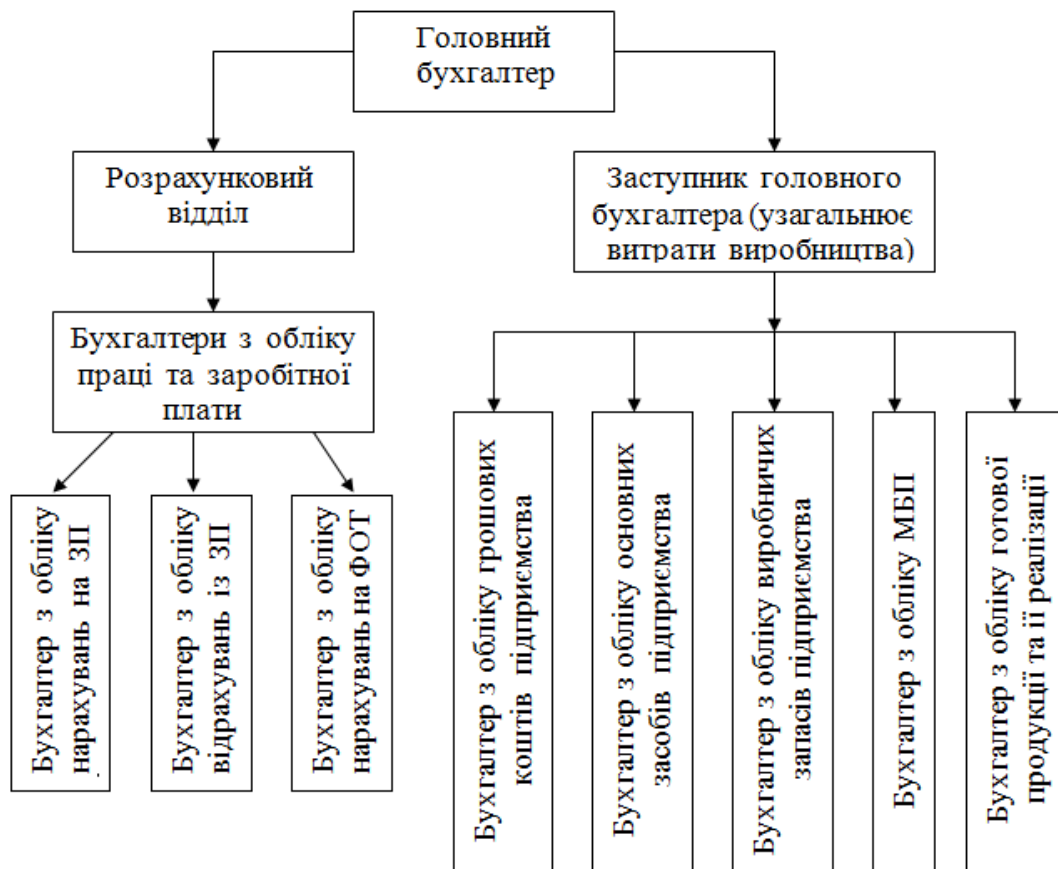

Рис. 3.1. Структура бухгалтерської служби ТОВ «ДРУЖБА СВК»

* узагальнено автором на підставі даних підприємства

обов'язків та прав робітників визначає виконання тільки властивих їм функцій, забезпечує повний обсяг всього облікового процесу та визначає персональну відповідальність кожного робітника.

Форма організації обліку: централізована бухгалтерія під керівництвом головного бухгалтера. Через наявність віддалених виробничих точок (млин, цехи, пекарня, ферма) первинний облік організовано за цеховим принципом. Відповідальні особи (завідувачі цехів, комірники) щоденно передають матеріальні звіти до центральної бухгалтерії.

Організація обліку в ТОВ «ДРУЖБА СВК» підпорядкована вимогам галузевих стандартів, зокрема НП(С)БО 30 «Біологічні активи».

Поділ активів: усі ресурси підприємства чітко розділені на поточні біологічні активи (насадження зернових у рості, тварини на відгодівлі) та довгострокові біологічні активи (робоча та продуктивна худоба, багаторічні насадження).

Оцінка: власний капітал підприємства зазнає регулярних коригувань (через рахунок 41 «Капітал у дооцінках» та 44) внаслідок оцінки біологічних активів за справедливою вартістю на кожну дату балансу [10].

Сезонність: оскільки витрати здійснюються протягом усього року (паливо, добрива, насіння), а дохід підприємство отримує переважно у третьому-четвертому кварталах (після збору врожаю), субрахунок 441 «Нерозподілений прибуток» протягом року зазнає суттєвих коливань.

Для складання фінансової звітності відповідно до чинних нормативних актів і надання її користувачам керівництво ТОВ «ДРУЖБА СВК» формує облікову політику: обирає принципи, методи та процедури обліку таким чином, щоб достовірно відобразити фінансовий стан і результати діяльності підприємства, забезпечити зіставність показників фінансових звітів.

Облікова політика являє собою сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються для складання і подання фінансової звітності. Основна мета – забезпечити одержання достовірної інформації про майновий і фінансовий стан підприємства, результати діяльності, які необхідні для користувачів фінансової звітності з метою прийняття відповідних рішень.

Документальне оформлення облікової політики ТОВ «ДРУЖБА СВК» здійснюється у вигляді наказу про облікову політику підприємства, який після затвердження набуває статусу юридичного документу. Наказ про облікову політику являється основним внутрішнім документом, яким регулюється організація облікового процесу на підприємстві та є обов'язковим для виконання всіма працівниками.

Бухгалтерський облік ґрунтується на первинній інформації. Законом

України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачено, що власник даного підприємства несе відповідальність за організацію обліку на ТОВ «ДРУЖБА СВК» таким чином, щоб всі господарські операції, які відбуваються в межах господарсько-фінансової діяльності підприємства були задокументовані.

Первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій, є основою для відображення в бухгалтерському обліку господарських операцій. Вони повинні бути складені під час здійснення господарської операції, а якщо це неможливо – безпосередньо після її закінчення на паперових або машинних носіях. Для контролю та впорядкування обробки даних на підставі первинних документів складають зведені облікові документи.

Відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів та реєстрів бухгалтерського обліку та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи.

Головний бухгалтер даного підприємства розробляє графік документообігу. Графік регламентує строки складання, подання, обробки первинних документів, визначає перелік таких документів та час їх обробки, перелік посадових осіб, відповідальних за складання документу, порядок передачі цих документів по інстанціям для обробки, строк надходження документів до бухгалтерії, порядок проходження та обробки документів в бухгалтерії до складання фінансової звітності, строк передачі документів в архів.

Графік складається в двох примірниках: перший передається структурному підрозділу, інший – зберігається у головного бухгалтера. Графік документообігу складається в цілому за обліковою ділянкою. Контроль за дотримання графіка документообігу на підприємстві здійснюється головним бухгалтером. Рациональна організація документообігу дозволяє забезпечити своєчасність, повноту та достовірність відображення витрат у бухгалтерському обліку.

Основним завданням графіку є ліквідація часових розривів між фактичним здійсненням витрат (наприклад, списанням дизельного пального чи нарахуванням відрядної оплати праці) та їх відображенням на рахунках бухгалтерського обліку. Оперативна передача первинних документів до бухгалтерії (наприклад, щотижневе надання облікових листів трактористів або щодакне подання актів на списання добрив) є критично важливою для впровадження системи бюджетування та оперативних інновацій.

Відповідно чинному законодавству підприємство самостійно визначає форму обліку, про що зазначається в Наказі про облікову політику. На ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовують автоматизовану форму ведення бухгалтерського обліку. При цьому синтетичними та аналітичними обліковими регістрами є машинограми.

Автоматизація облікових процесів за допомогою сучасних програмних продуктів дозволяє більшість зазначених документів формувати в електронному вигляді, що суттєво прискорює їх обробку, знижує трудовитрати бухгалтерського апарату та мінімізує вплив «людського фактору» на формування собівартості сільськогосподарської продукції».

Форма ведення бухгалтерського обліку у ТОВ «ДРУЖБА СВК» – автоматизована. На даний момент в бухгалтерії підприємства використовують програму «BAS Бухгалтерія АПК».

Основним способом реєстрації господарських операцій в обліку є введення в програму документів, що відповідають первинним документам бухгалтерського обліку – бухгалтерські проводки за документами, будь-які регістри аналітичного та синтетичного обліку, а також звітність формуються автоматично. Схема автоматизованої форми обліку на ТОВ «ДРУЖБА СВК» наведена на рис. 3.2. Ця програма дозволяє вести аналітичний облік рахунками в будь-якому розрізі та ступені деталізації (субконто).

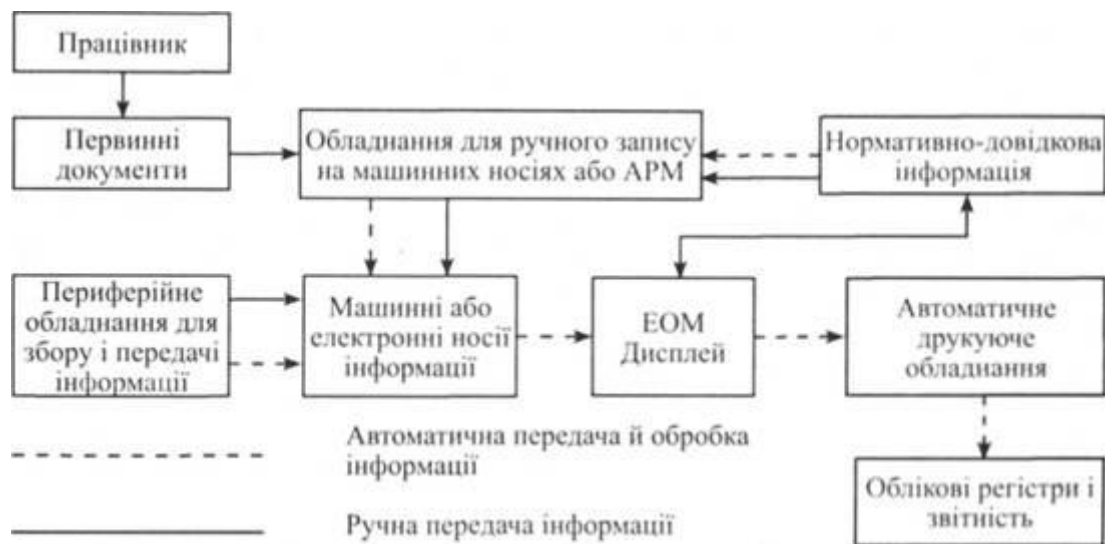

Рис. 3.2 – Схема автоматизованої форми обліку на ТОВ «ДРУЖБА СВК»

* узагальнено автором на підставі даних підприємства

При застосуванні програми «BAS Бухгалтерія АПК» можна обліковувати всі виробничі процеси, починаючи з купівлі сировини та матеріалів до реалізації готової продукції. При цьому всі виробничі операції будуть автоматично відображені і у бухгалтерському обліку і в податковому. Всі витрати, які буди протягом періоду будуть відображатися на рахунках обліку витрат.

Працівники відділу бухгалтерії також застосовують для обробки інформації наступні програми: MS Word, MS Excel.

У програмі MS Word в основному створюється і редагуються текстові документи та звіти. В цьому форматі працівники відділу отримують інформацію від інших підрозділів, керівництва та державних служб.

У програмі MS Excel складаються різноманітні таблиці для подальших обчислень, вона дозволяє спростити вирішення завдань і тому є поширеною програмою в усіх підрозділах ТОВ «ДРУЖБА СВК» .

В автоматизованій системі ТОВ «ДРУЖБА СВК» первинні документи інтегровані у специфічні бізнес-процеси (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Специфічні документи та рахунки в обліку підприємства ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Ділянка обліку	Галузеві рахунки / Субрахунки	Специфічний первинний документ / Документ в BAS	Вплив на формування власного капіталу
Виробництво	231 «Рослинництво» 232 «Тваринництво»	Акт на списання насіння та добрив, Обліковий лист тракториста-машиніста	Формує собівартість, яка безпосередньо впливає на чистий прибуток (р. 44).
Біологічні активи	211 «Поточні БА рослинництва» 161 «Довгострокові БА»	Акт приймання довгострокових біологічних активів рослинництва	Зміна вартості активів при закритті року формує дохід/витрати підприємства.
Готова продукція	27 «Продукція сільськогосподарського виробництва»	Відомість зважування, Відомість руху зерна / Документ «Звіт виробництва за зміну»	Оцінюється за справедливою або плановою собівартістю з подальшим коригуванням.

* узагальнено автором на підставі даних підприємства та [8]

Через складну структуру діяльності (рослинництво за технологією *Strip-till*, тваринництво, млин, хлібопекарня, переробка м'яса та молока) базова версія бухгалтерської програми не здатна забезпечити потреби керівництва.

На підприємстві впроваджено галузеве ліцензійне рішення «BAS Бухгалтерія. АПК». Воно інтегроване зі спеціалізованими модулями для калькуляції собівартості промислової переробки (випікання хліба, виготовлення сирів та ковбас).

Головна особливість обліку ТОВ «ДРУЖБА СВК» – це внутрішньозаводський (внутрішньогосподарський) оборот, коли продукція однієї галузі стає сировиною для іншої. Це вимагає від бухгалтерської служби чіткої побудови обліку за субрахунками рахунку 23 «Виробництво» (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Схема руху витрат та калькуляції собівартості в ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Етап циклу	Об'єкт обліку та рахунок	Особливість бухгалтерського відображення в BAS	Вплив на власний капітал
Етап 1: Первинне агровиробництво	231 «Рослинництво» 211 «Поточні біологічні активи»	Облік витрат на посів пшениці за технологією <i>Strip-till</i> . Зібране зерно оприбутковується на рахунок 27 «Продукція с/г».	Формує первинну аграрну собівартість.
Етап 2: Промислова переробка	234 «Промислове виробництво»	Зерно зі рахунку 27 передається на млин (Дт 234 – Кт 27). Отримане борошно передається в хлібопекарню для випікання хліба.	Створюється додана вартість, яка збільшує потенційний прибуток.
Етап 3: Тваринництво та цехи	232 «Тваринництво» 234/2 «Переробний цех»	Облік витрат на утримання ВРХ та овець. Передавання молока і м'яса в цехи глибокої переробки для виготовлення сирів та ковбас.	Забезпечує диверсифікацію та щоденне надходження виручки.

* узагальнено автором на підставі даних підприємства

Оскільки ТОВ «ДРУЖБА СВК» утримує велику рогату худобу та овець, бухгалтерія суворо дотримується вимог НП(С)БО 30 «Біологічні активи».

Тварини на відгодівлі та дійне стадо оцінюються за справедливою вартістю, чистою від витрат на місці продажу. Зміна цієї вартості (внаслідок коливання цін на ринку м'яса та молока) регулюється через фінансові результати. Це безпосередньо впливає на рахунок 41 «Капітал у дооцінках» та субрахунок 441 «Нерозподілений прибуток», викликаючи їхні коливання навіть до моменту фактичного продажу готової продукції.

Для вертикально-інтегрованого агрокомплексу ТОВ «ДРУЖБА СВК» первинний облік на млині та у хлібопекарні є критично важливим. Будь-яка вирощена на полях Камчика пшениця, перетворюючись на борошно, а потім на хліб, створює додаткову вартість. Ця додана вартість збільшує чистий прибуток

компанії, який є головним джерелом приросту власного капіталу (рахунок 44) [28].

Організація обліку на переробних підрозділах ТОВ «ДРУЖБА СВК» базується на стадійному накопиченні витрат та відображенні внутрішньогосподарського обороту. Млин та хлібопекарня функціонують як окремі центри відповідальності, де первинні документи фіксують перетворення сировини на готову продукцію з вищою маржинальністю [22].

1. Документообіг та первинний облік на млині.

Процес переробки власного зерна на борошно супроводжується такими первинними документами:

– накладна-вимога на внутрішнє переміщення (форма № М-11): оформлюється при передачі продовольчої пшениці зі складів центрального току на млин (у системі BAS: документ «Переміщення товарів» з проведенням Дт 234/1 «Млин» – Кт 27 «Продукція с/г») [5].

– акт на переробку продукції (форма № 121): головний галузевий документ млина. У ньому завідувач млина фіксує кількість переробленого зерна та фактичний вихід готової продукції за сортами (борошно вищого, першого ґатунку, висівки, манна крупа), а також фіксує технологічні втрати (усушку).

– звіт про роботу млина (виробничий звіт): складається щомісячно. На його підставі в BAS Бухгалтерія документом «Звіт виробництва за зміну» оприбутковується готове борошно (Дт 27/2 – Кт 234/1) та списуються витрати на електроенергію, амортизацію жорнів та оплату праці мірошників [8].

2. Документообіг та первинний облік у хлібопекарні

Хлібопекарня ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовує борошно власного млина, що оформлюється відповідним ланцюжком документів:

– лімітно-забірний картка (форма № М-8) або накладна (форма № М-11): за нею технолог хлібопекарні отримує борошно, дріжджі, сіль, олію та воду зі складів підприємства (в BAS: Дт 234/2 «Хлібопекарня» – Кт 27/2, 201) [5].

– виробничий звіт хлібопекарні (із затвердженими рецептурними картами): оскільки випікання хліба має жорсткі нормативи, звіт підтверджує, скільки кілограмів борошна пішло на виготовлення конкретної кількості буханців хліба чи здоби.

– накладна на прибуткування готової продукції: фіксує передачу гарячого хліба з пекарні на склад готової продукції або безпосередньо у фірмову торговельну мережу підприємства (в BAS: документ «Звіт виробництва за зміну», проведення Дт 26 «Готова продукція» – Кт 234/2) [22].

Для наочності взаємозв'язку між первинними документами переробки та кінцевим рухом власного капіталу підприємства, сформовано табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Документування ланцюжка переробки та його вплив на капітал ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Господарська стадія	Первинний паперовий документ	Документ в системі BAS	Бухгалтерська проводка	Економічний вплив на власний капітал (рахунок 44)
Передача зерна на млин	Накладна № М-11	Переміщення товарів	Дт 234/1 Кт 27/1	Капітал не змінюється, сировина трансформується у витрати переробки.
Вихід борошна з млина	Акт на переробку (ф. № 121)	Звіт виробництва за зміну	Дт 27/2 Кт 234/1	Фіксується проміжна собівартість борошна власного виробництва.
Випікання хліба в пекарні	Виробничий звіт, Накладна	Звіт виробництва за зміну	Дт 26 Кт 234/2	Формується кінцева собівартість хлібобулочних виробів.
Реалізація хліба населенню	Товарний звіт, Виписка РРО / Накладна	Реалізація товарів і послуг	Дт 301 (311) Кт 701 Дт 901 Кт 26	Прямий вплив: Створюється дохід. Різниця між Дт 701 та Дт 901 формує чистий прибуток, що збільшує рахунок 441.

* узагальнено автором на підставі даних підприємства

Реалізація замкненого циклу «пшениця → борошно → хліб» дозволяє ТОВ «ДРУЖБА СВК» самостійно регулювати свою маржинальність. Завдяки належному оформленню Актів переробки (ф. № 121) та Виробничих звітів

пекарні, підприємство утримує додану вартість всередині господарства. Наприкінці року, під час реформації балансу (закриття рахунку 79), цей накопичений фінансовий результат трансформується у реальний приріст рядка 1420 Балансу «Нерозподілений прибуток», зміцнюючи фінансову автономію всього агрокомплексу в умовах воєнного стану [26, 41].

ТОВ «ДРУЖБА СВК» є платником єдиного податку 4-ї групи відповідно до Податкового кодексу України. Проте наявність власних магазинів, хлібопекарні та цехів створює серйозне завдання для бухгалтера.

Податком обкладається площа сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ), а не обсяг отриманого прибутку. Така система спрощує розрахунок податкового навантаження. Бухгалтер ТОВ «ДРУЖБА СВК» може максимально точно капіталізувати чистий прибуток на рахунку 44 [28].

Згідно з Податковим кодексом України, частка доходу від реалізації власної сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки (борошно, хліб, сир, ковбаса з власної сировини) у загальній сумі доходу має становити не менше 75 відсотків.

Для збереження статусу платника 4-ї групи, частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий рік має дорівнювати або перевищувати 75 відсотків. Це потребує від бухгалтера ведення жорсткого аналітичного обліку доходів від реалізації власної агропродукції та продукції переробки.

Якщо підприємство почне перепродавати чужі товари або надавати сторонні послуги у великих обсягах, воно втратить право на пільговий податок. Тому в програмі BAS Бухгалтерія налаштовано жорсткий аналітичний облік за рахунком 701 «Дохід від реалізації готової продукції» (власної) та 702 «Дохід від реалізації товарів» (сторонніх), щоб щомісячно контролювати цей 75%-й критерій.

На підставі даних бухгалтерського обліку складається фінансова звітність. Фінансову звітність підписує керівник та головний бухгалтер ТОВ «ДРУЖБА СВК». Фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, яка містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Заключним етапом бухгалтерського фінансового обліку є складання звітності. Річна фінансова звітність подається до відповідних органів у складі шести форм, наведених в табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Форми фінансової звітності та їх характеристика

Форми звітності	Характеристика
№1 «Баланс»	Фінансовий стан підприємства, склад активів, зобов'язань і власного капіталу
№2 «Звіт про фінансові результати»	Доходи, витрати та фінансові результати діяльності підприємства
№3 «Звіт про рух грошових коштів»	Надходження та витрати грошових коштів
№4 «Звіт про власний капітал»	Зміни власного капіталу підприємства
№5 «Примітки до фінансової звітності»	Доповнюють інформацію наведену в фінансових звітах
№6 «Додаток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами»	Інформація про доходи, витрати, фінансові результати, активи і зобов'язання звітних сегментів

* узагальнено автором на підставі даних підприємства

Перед складанням річної фінансової звітності у ТОВ «ДРУЖБА СВК» обов'язково проводять інвентаризацію активів та зобов'язань підприємства.

Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік. При цьому проміжна звітність складається щоквартально зростаючим підсумком з початку звітного року в складі Балансу та Звіту про фінансові результати. Баланс підприємства складається на кінець останнього дня звітного періоду.

Річну звітність подають не пізніше 20 лютого, наступного за звітним роком. Рух документів на підприємстві від моменту їх складання (або отримання від інших підприємств та організацій), періоду обробки та до передачі в архів становить документообіг.

Отже, організація обліку в ТОВ «ДРУЖБА СВК» поєднує стандартні принципи ведення бухгалтерського обліку з галузевими вимогами аграрного сектору. Використання спеціалізованого програмного комплексу BAS Бухгалтерія дозволяє автоматизувати облік біологічних активів, розподіл витрат за технологічними картами та забезпечити керівництво достовірною інформацією про реальний обсяг капіталізованого прибутку для прийняття стратегічних рішень в умовах воєнного стану [5].

3.2. Особливості організації бухгалтерського обліку власного капіталу в ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Для вертикально-інтегрованого агрокомплексу із замкненим циклом виробництва, яким є ТОВ «ДРУЖБА СВК», організація обліку власного капіталу має свою специфіку. Вона пов'язана з необхідністю чіткого контролю часток засновників (зважаючи на стабільний склад учасників та керівництва), капіталізацією прибутку від розгалужених галузей (рослинництво Strip-till, тваринництво, млин, хлібопекарня), а також регулярним відображенням дооцінок біологічних активів [5, 12].

Облікова політика регламентується щорічним Наказом про облікову політику. Для капіталу в ньому закріплено правовий ліміт формування резервного фонду (% від статутного капіталу) та порядок покриття технологічних витрат у рослинництві за рахунок нерозподіленого прибутку [40].

1. Первинні документи з обліку власного капіталу в ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Бухгалтерський облік власного капіталу в ТОВ «ДРУЖБА СВК» базується на суворому документуванні кожної господарської операції.

Первинний облік у цій сфері має специфічний характер, оскільки він поєднує юридичні (корпоративні), розпорядчі та суто розрахункові документи [35]. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову

звітність в Україні», будь-які записи в реєстрах (і відповідно в програмі BAS Бухгалтерія) здійснюються лише на підставі належним чином оформлених первинних документів.

Організацію документообігу операцій з власним капіталом на досліджуваному підприємстві можна поділити на три основні блоки:

1. Юридичні та розпорядчі документи (Основа операції) – ці документи підтверджують правомірність дій із капіталом та є першоджерелом для бухгалтера.

Статут ТОВ «ДРУЖБА СВК» (у новій редакції): визначає початковий розмір статутного капіталу, частку кожного засновника у відсотках та гривнях, порядок формування резервного капіталу та правила розподілу прибутку. (затверджує розмір капіталу 285 000,00 грн та розподіл часток).

Протокол загальних зборів учасників: головний розпорядчий документ. Будь-які зміни (збільшення/зменшення статутного капіталу, нарахування дивідендів за 2023 чи 2024 рік, відрахування до резервного фонду) відбуваються виключно на підставі Протоколу [35].

Наказ про облікову політику підприємства: визначає методику оцінки активів, що вносяться як вклад, граничну межу створення резервного капіталу та робочий план рахунків.

2. Первинні документи, що підтверджують рух активів залежно від того, яким саме чином засновник погашає свій борг за рахунком 46 «Неоплачений капітал», використовуються різні первинні документи [22].

При внесенні грошових коштів на поточний рахунок: Платіжна інструкція (виписка банку). В BAS Бухгалтерія операція реєструється документом «Находження на поточний рахунок» з видом операції «Інше надходження» [5].

При внесенні готівки до каси (якщо це передбачено лімітами): Прибутковий касовий ордер (ПКО).

При внесенні матеріальних активів (основних засобів, палива, зерна тощо): Акт приймання-передачі (внутрішня форма підприємства), Накладна-вимога на внутрішнє переміщення (форма № М-11) або Акт приймання-передачі основних засобів. В BAS Бухгалтерія ці операції оформлюються через документи «Надходження товарів і послуг» або «Надходження ОЗ» [5].

3. Внутрішні розрахункові документи бухгалтерії використовуються для операцій, які не мають зовнішнього матеріального підтвердження (наприклад, реформація балансу, розподіл прибутку, нарахування податків з дивідендів).

Бухгалтерська довідка складається бухгалтером ТОВ «ДРУЖБА СВК» для відображення нарахування дивідендів, закриття фінансових результатів наприкінці року (Дт 791 – Кт 441) [41]. Вона обов'язково має містити дату, зміст операції, суму, посилання на відповідний Протокол зборів та підписи відповідальних осіб.

Розрахунок (відомість) утримання податків: оскільки при виплаті дивідендів фізичним особам ТОВ виступає податковим агентом, бухгалтер складає відомість розрахунку ПДФО та військового збору.

Графічна схема взаємозв'язку між подією, паперовим документом та його відображенням в автоматизованій системі наведено в табл. 3.5.

Суворе дотримання графіка документообігу в ТОВ «ДРУЖБА СВК» мінімізує ризики облікових помилок, забезпечує контроль за реальним наповненням статутного фонду з боку податкових органів [30] та дозволяє автоматично формувати коректні дані для Звіту про власний капітал (форма № 4) [41].

II. Робочий план рахунків з обліку власного капіталу.

Для ведення обліку в програмі BAS на підприємстві затверджено такий робочий план рахунків (клас 4 «Власний капітал» та пов'язані з ними рахунки розрахунків):

Таблиця 3.5 – Матриця документообігу з обліку власного капіталу в ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Етап / Господарська подія	Паперовий (юридичний) документ	Первинний бухгалтерський документ	Електронний документ в BAS Бухгалтерія
Фіксація зобов'язань засновників	Протокол загальних зборів, Нова редакція Статуту	Бухгалтерська довідка	«Операція, представлена вручну»
Погашення боргу грошима	Рішення засновника	Платіжна інструкція (виписка банку)	«Надходження на поточний рахунок»
Погашення боргу майном	Акт приймання-передачі майна	Прибутковий ордер, Товарно-транспортна накладна	«Надходження товарів і послуг» або «Надходження ОЗ»
Нарахування дивідендів	Протокол загальних зборів про розподіл прибутку за рік	Бухгалтерська довідка-розрахунок	«Операція, представлена вручну» / «Нарахування інших доходів»
Формування резервів / Закриття року	Протокол зборів / Наказ про облікову політику	Регламентна довідка розрахунку фінансового результату	«Закриття місяця» (Регламентна операція)

* узагальнено автором на підставі даних підприємства

– 401 «Статутний капітал» (пасивний) – облік зареєстрованого капіталу в сумі 285 тис. грн. Аналітика (субконто): «Контрагенти» (ПІБ засновників: Чиклікчи Г.Г., Георгієв С.А. та інші).

– 411 «Капітал у дооцінках необоротних активів» (пасивний) – облік індексації та дооцінки власної техніки МТП та будівель цехів.

– 412 «Капітал у дооцінках довгострокових біологічних активів» (пасивний) – специфічний аграрний рахунок для фіксації зміни справедливої вартості дійного стада ВРХ та овець [10].

– 43 «Резервний капітал» (пасивний) – страховий фонд підприємства, створений за рішенням зборів.

– 441 «Прибуток нерозподілений» (пасивний) – накопичений чистий прибуток від реалізації зерна, хліба, сирів та ковбас.

– 442 «Непокриті збитки» (активний) – відображає збитки (у разі їх виникнення через форс-мажорні обставини або засуху на Півдні України).

– 443 «Прибуток, використаний у звітному періоді» (активний) – для обліку використання прибутку на дивіденди протягом року.

– 46 «Неоплачений капітал» (активний, контрпасивний) – відображає заборгованість учасників за внесками до капіталу.

– 671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами» (пасивний) – облік боргів підприємства перед засновниками з виплати часток прибутку.

Усі ці рахунки (крім рахунків 45 і 46) є пасивними. Це означає, що збільшення капіталу (нарахування прибутку, внески засновників) записується за кредитом; зменшення капіталу (виплата дивідендів, покриття збитків, вихід учасника) – за дебетом; сальдо (залишок) завжди кредитове і відображається у Пасиві Балансу.

III. Аналітичний облік власного капіталу підприємства.

Аналітичний облік – це детальний облік, який ведеться в розрізі конкретних об'єктів дослідження: за кожним засновником окремо, за видами майна або за напрямками використання прибутку. В умовах використання автоматизованої системи BAS Бухгалтерія аналітичний облік реалізовано за допомогою спеціальних довідників та субконто [5]:

1. За рахунком 401 «Статутний капітал»: аналітичний облік ведеться за субконто «Контрагенти» (або окремим довідником «Фізичні особи» / «Юридичні особи»). Програма дозволяє бачити чітку суму заборгованості та фактичний внесок кожного окремого власника ТОВ «ДРУЖБА СВК».

2. За рахунком 43 «Резервний капітал»: аналітичний облік будується за напрямками використання резервів (наприклад, «резерв на покриття збитків», «резерв на виплату дивідендів за привілейованими акціями», якщо такі є).

3. За рахунком 44 «Нерозподілені прибутки»: аналітичний облік ведеться за роками формування прибутку (2023 рік, 2024 рік) та за напрямками його розподілу, затвердженими протоколом загальних зборів учасників ТОВ.

4. За рахунком 46 «Неоплачений капітал»: організовується паралельно з рахунком 401 у розрізі кожного засновника. Бухгалтер у будь-який момент бачить, хто саме з учасників ще не вніс свою частку та за яким саме активом (гроші, товари, основні засоби) [8].

В автоматизованій формі обліку BAS Бухгалтерія операції реєструються за допомогою документів «Операція, представлена вручну» або спеціалізованих документів введення залишків [5].

Типові господарські операції ТОВ «ДРУЖБА СВК» відображаються такими записами (табл. 3.6).

Таблиця 3.6 – Господарські операції з обліку власного капіталу в ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Первинний документ / Документ в BAS
Зареєстровано статутний капітал ТОВ при створенні (або збільшенні часток)	46 (Аналітика: ПІБ засновника)	401 (Аналітика: ПІБ засновника)	Статут, Протокол зборів / Документ «Операція»
Внесено грошові кошти засновниками на рахунок в банку в рахунок вкладу	311	46 (Аналітика: ПІБ засновника)	Виписка банку / Вхідне платіжне доручення
Внесено основні засоби (техніку, будівлі) як вклад до капіталу	152	46 (Аналітика: ПІБ засновника)	Акт приймання-передачі ОЗ / Прибуткові ордери
Сформовано резервний капітал за рахунок чистого прибутку	443	43	Протокол зборів учасників / Документ «Операція»
Нараховано дивіденди учасникам ТОВ за підсумками року	443	671 (Аналітика: ПІБ засновника)	Протокол зборів, Довідка бухгалтера
Списано чистий прибуток в кінці року на фінансовий результат	791	441	Закриття місяця (року) / Регламентна операція
Перекрито поточні збитки за рахунок резервного капіталу	43	442	Протокол зборів учасників / Документ «Операція»

* узагальнено автором на підставі даних підприємства

Отже, поєднання синтетичного обліку (на рахунках 40, 42, 43, 44) та глибокого аналітичного обліку в розрізі субконто програми BAS Бухгалтерія дає змогу керівництву ТОВ «ДРУЖБА СВК» отримувати точні дані про фінансову структуру фірми, вчасно контролювати розрахунки з власниками та формувати достовірний Звіт про власний капітал (форма № 4) [41].

IV. Облікові реєстри з обліку власного капіталу.

В автоматизованій системі ТОВ «ДРУЖБА СВК» паперові журнали-ордери не ведуться. Програма BAS автоматично генерує електронні облікові реєстри, які бухгалтер роздруковує та підшиває за підсумками звітнього періоду [5]:

1. Оборотно-сальдова відомість за рахунками класу 4 – показує загальні залишки та рух за статутним, резервним капіталом та прибутком.

2. Аналіз рахунку (наприклад, 441, 401) – відображає, з якими саме рахунками взаємодіяв капітал (наприклад, ув'язку рахунку 441 з рахунком 791 при закритті року).

3. Картка рахунку – детальний реєстр, який показує кожну проводку хронологічно: дату, номер документа (Протоколу чи Бухгалтерської довідки), суму та відповідального засновника.

З урахуванням замкненого циклу та аграрної специфіки, у 2023-2024 роках в обліку підприємства відображалися такі типові господарські операції (табл. 3.7).

Організація обліку власного капіталу в ТОВ «ДРУЖБА СВК» повністю адаптована до масштабів вертикально-інтегрованого бізнесу. Бухгалтерська служба за допомогою реєстрів аналітичного обліку програми BAS чітко контролює, щоб прибуток від млина, хлібопекарні та рослинництва правильно акумулювався на рахунку 441. Це забезпечує точність формування Звіту про власний капітал (форма № 4) та дає керівнику достовірну інформацію про реальний рівень фінансової незалежності всього підприємства [5, 41].

Таблиця 3.7 – Господарські операції та проводки з обліку власного капіталу
в ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Первинний документ / Документ в BAS	Економічний зміст операції
Відображено суму статутного капіталу згідно з установчими документами	46	401	Статут, Протокол зборів / Введення залишків або «Операція»	Фіксація заборгованості засновників у сумі 285 000,00 грн.
Внесено кошти засновниками на поточний рахунок в банку	311	46	Платіжна інструкція, Виписка банку / «Надходження на поточний рахунок»	Погашення боргу засновників, наповнення реальних активів.
Відображено дооцінку основних засобів (техніки МТП) або довгострокових біологічних активів	104 161	411 412	Акт переоцінки, Довідка бухгалтера / «Переоцінка ОЗ»	Збільшення вартості майна та капіталу в дооцінках.
Списано чистий прибуток, отриманий від реалізації агропродукції та хліба, наприкінці року	791	441	Бухгалтерська довідка / Регламентний документ «Закриття року»	Головне джерело зростання капіталу за 2023-2024 рр.
Нараховано дивіденди учасникам ТОВ за рішенням загальних зборів	443	671	Протокол зборів учасників, Бухгалтерська довідка	Зменшення нерозподіленого прибутку через вилучення коштів власниками.
Утримано ПДФО (5% або 9%) та військовий збір (1,5%) з нарахованих дивідендів	671	641/ПДФО 642/ВЗ	Бухгалтерська довідка-розрахунок податків	Виконання функцій податкового агента перед бюджетом.
Спрямовано частину прибутку на формування резервного капіталу	443	43	Протокол зборів / Документ «Операція, представлена вручну»	Створення фінансового «щита» підприємства за рахунок прибутку.
Списано використаний прибуток (закриття субрахунку наприкінці року)	441	443	Електронна регламентна операція в BAS	Зменшення чистого залишку прибутку на суму виплачених дивідендів та резервів.

* узагальнено автором на підставі даних підприємства

3.3. Узагальнення інформації обліку власного капіталу у фінансовій звітності

Кінцевим етапом облікового процесу в ТОВ «ДРУЖБА СВК» є узагальнення інформації рахунків класу 4 та її розкриття у фінансовій звітності підприємства.

В умовах автоматизації на базі програми BAS Бухгалтерія формування звітності здійснюється регламентним модулем «Регламентовані звіти» на основі закритих сальдових залишків та оборотів за звітний період [5].

Інформація про власний капітал підприємства за 2023-2024 роки розкривається у двох основних формах річної фінансової звітності:

1. Баланс (Звіт про фінансовий стан) – форма № 1 (Розділ I Пасиву «Власний капітал»).

2. Звіт про власний капітал – форма № 4 (Спеціалізована багатограрна таблиця).

I. Порядок відображення власного капіталу в Балансі (форма № 1).

У першому розділі пасиву Балансу фіксується статичний стан складників власного капіталу на початок та кінець звітного року [10].

Перенесення залишків із рахунків бухгалтерського обліку до рядків форми № 1 в ТОВ «ДРУЖБА СВК» здійснюється за таким алгоритмом (табл. 3.8).

Особливість контролю в BAS: програма автоматично перевіряє, щоб суми неоплаченого капіталу (рядок 1425) вираховувалися із загального підсумку, оскільки вони показують лише задекларований, але ще не реальний капітал підприємства [8].

II Порядок заповнення Звіту про власний капітал (форма № 4).

Якщо Баланс показує капітал у статиці (на конкретну дату), то Звіт про власний капітал (форма № 4) розкриває його в динаміці – за рахунок яких саме подій відбулися зміни протягом 2023 та 2024 років [41].

Таблиця 3.8 – Алгоритм формування показників Розділу I Пасиву Балансу

Назва статті (рядка) Балансу	Код рядка	Рахунок (субрахунок) в обліку	Вплив на підсумок капіталу
Зареєстрований (статутний) капітал	1400	Сальдо Кт рахунку 401	Додається
Капітал у дооцінках	1405	Сальдо Кт рахунку 41	Додається
Додатковий капітал	1410	Сальдо Кт рахунку 42	Додається
Резервний капітал	1415	Сальдо Кт рахунку 43	Додається
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	Сальдо Кт рахунку 441 (або Дт 442)	Прибуток – додається, збиток – вираховується (в дужках)
Неоплачений капітал	1425	Сальдо Дт рахунку 46	Вираховується (в дужках)
Усього за розділом I	1495	Сума рядків 1400-1420 мінус 1425	Інтегральний показник

* узагальнено автором на підставі даних підприємства

Звіт побудований у вигляді матриці: у горизонтальних графах (стовпчиках) зазначаються елементи капіталу (статутний, додатковий, резервний, прибуток, неоплачений); у вертикальних рядках відображаються чинники змін (чистий прибуток, нарахування дивідендів, збільшення чи зменшення часток, виправлення помилок).

Основні джерела для автоматичного заповнення рядків форми № 4:

- Рядок 4000 «Залишок на початок року» – заповнюється на основі початкових сальдо рахунків класу 4.
- Рядок 4100 «Чистий прибуток (збиток) за звітний період» – переноситься автоматично з Форми № 2 (рядок 2350 «Чистий фінансовий результат»). Відображається в графі «Нерозподілений прибуток».
- Рядок 4200 «Виплата дивідендів» – формується на основі дебетового обороту субрахунку 443 у кореспонденції з рахунком 671 (Дт 443 – Кт 671). Показник зменшує капітал [41].
- Рядок 4260 «Відрахування до резервного капіталу» – відображає оборот за дебетом 443 та кредитом 43 (Дт 443 – Кт 43). Зменшує прибуток, але збільшує резерви (в межах загального капіталу сума не змінюється) [37].

– Рядок 4400 «Залишок на кінець року» – кінцеве сальдо, що розраховується як математичний підсумок початкового залишку та всіх змін за рік.

Перед відправленням звітності до органів статистики та ДПС, бухгалтер ТОВ «ДРУЖБА СВК» проводить обов’язкову верифікацію (ув’язку) показників між різними формами [10]. Програма BAS Бухгалтерія виконує це за допомогою функції «Контроль співвідношень».

Головні логічні взаємозв’язки, які повинні суворо виконуватися для ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023 та 2024 роки, представлено в табл. 3.9.

Таблиця 3.9 – Взаємозв’язок показників власного капіталу у формах фінансової звітності

Що з чим порівнюється (Вхідна форма)	Показник (Рядок / Графа)	Має дорівнювати (Вихідна форма)	Показник (Рядок / Графа)
Баланс (форма № 1) на початок звітного року	Рядок 1495, графа 3	Звіт про власний капітал (форма № 4)	Рядок 4000, графа 9 «Усього»
Баланс (форма № 1) на кінець звітного року	Рядок 1495, графа 4	Звіт про власний капітал (форма № 4)	Рядок 4400, графа 9 «Усього»
Звіт про фінансові результати (форма № 2)	Рядок 2350 (Чистий прибуток)	Звіт про власний капітал (форма № 4)	Рядок 4100, графа 7 «Нерозподілений прибуток»
Баланс (форма № 1) Статутний капітал	Рядок 1400, графа 4	Звіт про власний капітал (форма № 4)	Рядок 4400, графа 3 «Статутний капітал»

* узагальнено автором на підставі даних підприємства

Якщо хоча б одне зі співвідношень не збігається, це свідчить про помилки: або неправильно проведено реформацію балансу (закриття 79 рахунку), або операції з капіталом (наприклад, протоколи зборів) були внесені в систему без відповідних первинних документів [22].

Таким чином, розкриття інформації у формах № 1 та № 4 в ТОВ «ДРУЖБА СВК» повністю стандартизовано. Належне налаштування алгоритмів у BAS Бухгалтерія забезпечує точність ув’язки даних, що формує надійну та достовірну інформаційну базу для проведення подальшого фінансово-економічного аналізу та прийняття ефективних управлінських рішень.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В кваліфікаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та розроблено практичні рекомендації щодо удосконалення бухгалтерського обліку й підвищення ефективності фінансово-економічного аналізу власного капіталу Товариства з обмеженою відповідальністю «ДРУЖБА СВК». Проведене дослідження дозволило сформулювати такі ключові висновки та результати:

1. Дослідження економічної сутності власного капіталу виявило подвійну природу цієї категорії. Бухгалтерсько-нормативний підхід розглядає його як залишкову вартість активів підприємства після вирахування всіх його зобов'язань, що зафіксовано в НП(С)БО 1. Управлінський підхід визначає капітал як сукупність безстроково авансованих та зароблених ресурсів, що забезпечують життєздатність компанії. Сформовано авторське визначення, згідно з яким власний капітал – це власні гроші та майно компанії, які належать її засновникам, повністю вільні від боргів і використовуються для стабільного фінансування та розвитку бізнесу.

2. ТОВ «ДРУЖБА СВК» (Одеська область, с. Камчик) є унікальним, високотехнологічним агропромисловим комплексом із вертикально-інтегрованою структурою та замкненим циклом виробництва. Під керівництвом Г. Г. Чиклікчи підприємство успішно поєднує рослинництво за інноваційною енергоощадною технологією *Strip-till*, тваринництво та власну глибоку промислову переробку сировини (модернізований млин, хлібопекарня, м'ясо-молочні цехи) із прямою реалізацією готових продуктів харчування населенню.

3. Оцінка ключових техніко-економічних показників за 2023-2024 роки підтвердила надвисоку ефективність обраної стратегії диверсифікації бізнесу. В умовах воєнного стану чистий дохід (виручка) підприємства зріс на 32,7% – до 251 006 тис. грн. Завдяки оптимізації витрат та впровадженню технології *Strip-till* виробнича собівартість знизилася на 1,58%, а витрати на 1 гривню

реалізованої продукції впали з 87 до 66 копійок. Як наслідок, чистий прибуток агрокомплексу збільшився у 2,9 раза, досягнувши у 2024 році 96 914 тис. грн. Продуктивність праці зросла на 33,51%, а фондорентабельність суттєво збільшилась з 18,51% до 63,63%.

4. Структурно-динамічний аналіз показав, що власний капітал компанії за рік зріс на 33,25% – до 388 428 тис. грн. Його структура є еталонною: 99,93% припадає на «зароблений» капітал (нерозподілений прибуток та резервний фонд). Коефіцієнт автономії становить 0,927 (при нормі $>0,5$), що вказує на те, що 93% майна фірми профінансовано власними коштами. Коефіцієнт левериджу впав до 0,079, повністю нівелюючи ризик банкрутства. Коефіцієнт маневреності (0,759) підтверджує надвисоку мобільність капіталу, проте сигналізує про надліквідність (коефіцієнт поточної ліквідності становить аномальні 69,59) та певне «омертвіння» вільних грошових коштів в обігу.

5. Застосування трифакторної моделі Дюпона виявило трикратне зростання ефективності використання капіталу засновників: інтегральний показник рентабельності власного капіталу (ROE) збільшився на 16,33 відсоткових пункти – до 24,95%. Розрахунок впливу факторів довів, що головним рушієм успіху є чиста рентабельність продажів (маржинальність), яка зросла з 13,28% до 38,61% завдяки продажу готового хліба, сиру та ковбас замість сирого зерна. Вплив мультиплікатора капіталу був від'ємним через свідоме зниження використання позикових коштів.

6. Обліковий процес на підприємстві повністю автоматизовано на базі спеціалізованого програмного комплексу «BAS Бухгалтерія. АПК». Облік власного капіталу організовано на рахунках класу 4 (401, 411, 412, 43, 44) з глибокою аналітикою за субконто «Контрагенти» (в розрізі часток засновників у сумі 285 тис. грн) та напрямами розподілу прибутку. Розкриття інформації у Балансі (форма № 1) та Звіті про власний капітал (форма № 4) здійснюється автоматично та відповідає вимогам ув'язки звітних даних.

На основі аналізу розроблено практичні рекомендації для ТОВ «ДРУЖБА СВК», розділені на два блоки.

1) В обліковій сфері запропоновано:

– налаштувати в системі BAS автоматичний щомісячний звіт контролю «75-відсоткового критерію» (зіставлення рахунків 701 та 702) для гарантованого збереження статусу платника 4 групи єдиного податку.

– деталізувати аналітику на рахунку 443 за цільовими субконто за напрямками: «Резерви під технологічні втрати в рослинництві (засуха)», «Капітальні інвестиції в техніку МТП» та «Виплата дивідендів засновникам». Це унеможливить помилки при річній ув'язці Балансу та Звіту про власний капітал.

2) В управлінській сфері рекомендовано:

– ліквідувати надліквідність та захистити грошові кошти від інфляції шляхом капіталізації прибутку у внутрішні інвестиційні проєкти (будівництво власних силосів-елеваторів та розширення фірмової мережі магазинів в Одеській області). Наявність власного сучасного елеваторного комплексу дозволить ще більше диверсифікувати збут та контролювати якість зерна для власного млина.

– оптимізувати дивідендну політику (встановити фіксований відсоток виплат на рівні 20-25% для мотивації власників). Це дещо знизить надлишкову маневреність капіталу, але суттєво підвищить ринкову вартість часток засновників, не піддаючи агрокомплекс жодним фінансовим ризикам.

– залучати пільгові державні кредити «5-7-9%» для фінансування оборотних активів, що дозволить через ефект фінансового важеля підняти ROE понад поточні 24,95% без втрати фінансової безпеки.

Впровадження запропонованих рекомендацій дозволить ТОВ «ДРУЖБА СВК» вирішити два головні завдання: по-перше, захистити облік капіталу та статус платника єдиного податку за допомогою точних налаштувань у системі BAS; по-друге, змусити накопичений мільйонний прибуток працювати ефективніше через нові інвестиції в переробку та використання пільгового державного кредитування, зберігаючи при цьому абсолютну фінансову стійкість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк М. І. Управління фінансовим капіталом підприємства. Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2003. 448 с.
2. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Житомир: ПП «Рута», 2006. 600 с.
3. Бутинець Ф. Ф., Малюга Н. М. Бухгалтерський облік та фінансовий аналіз капіталу підприємства: підручник. Житомир: Рута, 2022. 412 с.
4. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник / за ред. проф. Ф. Ф. Бутиця. Житомир: ПП «Рута», 2009. 912 с.
5. Верига Ю. А., Ночовна Ю. О. Проблеми та перспективи автоматизації обліку власного капіталу із використанням програмних продуктів BAS. *Вісник економічної науки України*. 2024. № 1 (46). С. 112-117.
6. Верига Ю. А., Острянин Д. І. Бухгалтерський облік власного капіталу: теорія і практика: навч. посіб. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. 235 с.
7. Визначення, оцінка і функції власного капіталу. Облік статутного капіталу. *Fob.ptngu.com*: веб-сайт. URL: <https://fob.ptngu.com/lectures/lectures/50.pdf> (дата звернення: 13.02.2026).
8. Гавриленко Н. В., Остапчук Т. П. Особливості формування та обліку статутного капіталу товариств з обмеженою відповідальністю під час воєнного стану. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2023. Вип. 2 (54). С. 45-51.
9. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: теорія, методологія, адаптація до міжнародних стандартів: монографія. Київ: Глобал-Бук, 2023. 385 с.
10. Гуцайлюк З. В. Фінансова звітність підприємств за національними та міжнародними стандартами: навч. посіб. Тернопіль: Економічна думка, 2024. 294 с.

11. Житченко А. А. Сутність та визначення поняття «інтелектуальний капітал». *Економіка та суспільство*. 2017. № 12. С. 245-250.
12. Жук В. М. Концептуальні підходи до обліку власного капіталу у вітчизняній та зарубіжній практиці. *Економіка АПК*. 2022. № 8. С. 63-71.
13. Звіт про власний капітал за формою №4: інструкція заповнення. *7eminar.ua*: веб-сайт. URL: <https://7eminar.ua/news/3634-zvit-pro-vlasnii-kapital-forma-4> (дата звернення: 20.02.2026).
14. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій: затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. №291 *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 11.02.2026).
15. Кіншак О. В., Борисенко М. А. Організація бухгалтерського обліку та аналізу власного капіталу в сучасних умовах господарювання: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2023. 216 с.
16. Ковальова О. М., Петренко В. І. Оцінка фінансової стійкості підприємства на основі коефіцієнтного аналізу власного капіталу. *Фінанси України*. 2023. № 4. С. 89-98.
17. Конспект лекцій з курсу «Аналіз господарської діяльності» для студентів ступеню «Бакалавр» спеціальності 071 «Облік і оподаткування», денної та заочної форми навчання / Укл. О.П. Антонюк. Одеса: ОНАХТ, 2018. 89 с.
18. Кужельний М. С., Левицька С. О. Організація бухгалтерського обліку: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 352 с.
19. Кузишин С. П. Фінансовий аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручник. Львів: Новий Світ-2000, 2024. 340 с.
20. Лазаренко О. В. Факторний аналіз рентабельності власного капіталу за моделлю Дюпона в системі стратегічного управління ТОВ. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 6. С. 34-40.

21. Ловінська Л. Г. Облік і звітність в Україні в умовах євроінтеграції: монографія. Київ: ДННУ «Акад. фін. управління», 2022. 310 с.
22. Мельниченко О. В., Савченко С. О. Документальне оформлення операцій з власним капіталом: сучасний стан та шляхи оптимізації. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2023. № 10. С. 18-25.
23. Мних Є. В., Барабаш Н. С. Фінансовий аналіз: підручник. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 468 с.
24. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказом Міністерства Фінансів України від 07.02.2013 № 73. *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 08.02.2026).
25. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти»: затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.2001 р. № 559: станом на 01.01.2025 р. *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text> (дата звернення: 18.05.2026).
26. Олійник О. В. Методика аналізу структури та динаміки власного капіталу підприємства в умовах макроекономічної нестабільності. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 2. С. 143-151.
27. Патон В. В. Облік та аудит власного капіталу підприємств. Львів: Магнолія, 2015. 240 с.
28. Пилипенко О. І. Нерозподілений прибуток як внутрішнє джерело нарощування власного капіталу: обліково-аналітичний аспект. *Бізнес Інформ*. 2025. № 2. С. 205-211.
29. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Наказ № 291 від 30.11.99 р. зареєстрований в Міністерстві юстиції України 21.12.99р. за № 892/4185 (зі змінами).

30. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-V. *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 10.02.2026).

31. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. №996/XIV (зі змінами). *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 10.02.2026).

32. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09.01.2025 р. № 4196-IX. *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text> (дата звернення: 15.02.2026).

33. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII: станом на 01.01.2025 р. *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text> (дата звернення: 17.02.2026).

34. Сміт А. Дослідження про природу і причини багатства народів. Київ: Наш Формат, 2007. 722 с.

35. Сопко В. В., Рядська В. В. Бухгалтерський облік у товариствах з обмеженою відповідальністю: навч. посіб. Київ: Знання, 2023. 288 с.

36. Сук Л. К., Сук П. Л. Організація бухгалтерського обліку : підручник. Київ : Знання, 2009. 613 с.

37. Супрунова І. В. Резервний капітал ТОВ: порядок формування, використання та відображення в облікових регістрах. *Молодий вчений*. 2023. № 11 (103). С. 167-172.

38. Форма №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)». *I.factor.ua*: веб-сайт. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2019/december/issue-101/article-105999.html> (дата звернення: 20.02.2026).

39. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV: станом на 15.02.2026 р. *Zakon.rada*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 15.02.2026).
40. Швець В. Г. Теоретико-методологічні засади формування облікової політики підприємства: монографія. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2022. 245 с.
41. Юрченко О. М. Складання Звіту про власний капітал (Форма № 4): типові помилки та алгоритми їх усунення. *Все про бухгалтерський облік*. 2024. № 14. С. 22-27.
42. Bragg S. M. *Accounting for Capital: Rules, Regulations, and Analysis*. 4th ed. New Jersey: John Wiley & Sons, 2022. 320 p.
43. IFRS 101: Presentation of Equity in Financial Statements. *International Journal of Accounting and Finance*. 2023. Vol. 12. No. 3. P. 145-159.
44. Kieso D. E., Weygandt J. J., Warfield T. D. *Intermediate Accounting*. 18th ed. Hoboken: Wiley, 2023. 1540 p.
45. Smith J., Johnson M. Dupont Analysis as a Tool for Measuring Corporate Equity Efficiency. *Journal of Financial Analysis and Management*. 2024. Vol. 8. Iss. 2. P. 78-92.
46. Wild J. J. *Financial Statement Analysis*. 12th ed. New York: McGraw-Hill Education, 2021. 768 p.
47. <https://iplex.kiev.ua/edrrou/03766139> (дата звернення: 15.03.2026).
48. <https://kurkul.com/karta-kurkuliv/10478-tov-drujba-svk> (дата звернення: 14.03.2026).
49. <https://tripoli.land/ua/farmers/odesskaya/saratskiy/druzhba-3766139> (дата звернення: 15.03.2026).
50. <https://vkursi.pro/card/tov-druzhba-svk-03766139> (дата звернення: 15.03.2026).

51. <https://www.ukraine.com.ua/egrpou/03766139/> (дата звернення: 14.03.2026).

52. https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/03766139/ (дата звернення: 14.03.2026).

ДОДАТОК А

Таблиця А1 – Порівняльний аналіз дефініцій категорії «власний капітал» у науковій літературі та нормативно-правових актах

Автор	Визначення (трактування) поняття «власний капітал»	Характерна ознака підходу (економічний зміст)
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [24]	Частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.	Бухгалтерський підхід, що базується на резидуальному (залишковому) принципі та балансовому рівнянні.
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [31]	Сукупність коштів (вкладів), внесених засновниками, та накопиченого у процесі діяльності чистого прибутку, вільних від зобов'язань перед третіми особами.	Нормативно-правовий підхід з акцентом на джерела походження ресурсів суб'єкта господарювання.
Ф. Ф. Бутинець, Н. М. Малюга [3]	Фінансова основа діяльності підприємства, що відображає вартість майна, яка належить власникам на правах власності та використовується для самофінансування розвитку компанії.	Ресурсно-функціональний підхід, орієнтований на внутрішнє самофінансування та розвиток компанії.
С. Ф. Голов [9]	Інструмент довгострокового фінансування підприємства, який визначає міру фінансової автономії компанії та захищеності її кредиторів у ринковому середовищі.	Управлінський підхід через призму оцінки фінансових ризиків та незалежності суб'єкта.
В. В. Сопко, В. В. Рядська [35]	Сукупність майнових прав та фінансових ресурсів учасників товариства, що зафіксовані в установчих документах і сформовані в результаті розподілу чистого прибутку.	Корпоративно-правовий підхід з урахуванням юридичного статусу та особливостей ТОВ.
В. М. Жук [12]	Економічна категорія, яка відображає вартість засобів виробництва, авансованих власниками в операційний оборот, з метою отримання підприємницького доходу.	Аграрно-економічний підхід з акцентом на виробничу функцію капіталу в реальному секторі.
О. І. Пилипенко [28]	Інтегрований показник чистої вартості підприємства, приріст якого забезпечується капіталізацією отриманих фінансових результатів.	Аналітичний підхід, де головним вектором є динаміка зростання нерозподіленого прибутку.

<p>С. М. Брегг (S. M. Bragg) [42]</p>	<p>Кінцева залишкова вартість, що належить акціонерам (учасникам) після виконання всіх поточних та довгострокових зобов'язань у процесі ліквідації чи реструктуризації бізнесу.</p>	<p>Зарубіжний прагматичний підхід, орієнтований на ліквідаційну вартість для інвесторів.</p>
<p>Д. Кізо, Дж. Вейгандт (D. E. Kieso, J. J. Weygandt) [44]</p>	<p>Корпоративна власність (Shareholders' Equity), яка складається з первинно інвестованого капіталу та капіталізованого доходу, що залишається в розпорядженні компанії.</p>	<p>Класичний міжнародний підхід, заснований на стандартах МСФЗ/GAAP щодо структуризації капіталу.</p>

* узагальнено автором на підставі літературних джерел

ДОДАТОК Б

Таблиця Б1 – Кореспондуючі бухгалтерські рахунки з рахунком 40
«Зареєстрований (пайовий) капітал»

Рахунок 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал» кореспондує			
за дебетом:		за кредитом:	
30	«Готівка»	10	«Основні засоби»
31	«Рахунки в банках»	11	«Інші необоротні матеріальні активи»
42	«Додатковий капітал»	14	«Довгострокові фінансові інвестиції»
44	«Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»	15	«Капітальні інвестиції»
45	«Вилучений капітал»	16	«Довгострокові біологічні активи»
46	«Неоплачений капітал»	20	«Виробничі запаси»
67	«Розрахунки з учасниками»	21	«Поточні біологічні активи»
-	-	22	«Малоцінні та швидкозношувані предмети»
-	-	28	«Товари»
-	-	30	«Готівка»
-	-	31	«Рахунки в банках»
-	-	35	«Поточні фінансові інвестиції»
-	-	41	«Капітал в дооцінках»
-	-	42	«Додатковий капітал»
-	-	43	«Резервний капітал»
-	-	44	«Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»
-	-	46	«Неоплачений капітал»
-	-	50	«Довгострокові позики»
-	-	51	«Довгострокові векселі видані»
-	-	63	«Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
-	-	66	«Розрахунки за виплатами працівникам»
-	-	67	«Розрахунки з учасниками»
-	-	68	«Розрахунки за іншими операціями»

* складено автором на підставі [14]

Таблиця Б2 – Кореспондуючі бухгалтерські рахунки з рахунком 42

«Додатковий капітал»

Рахунок 42 «Додатковий капітал» кореспондує			
за дебетом:		за кредитом:	
10	«Основні засоби»	10	«Основні засоби»
11	«Інші необоротні матеріальні активи»	11	«Інші необоротні матеріальні активи»
12	«Нематеріальні активи»	12	«Нематеріальні активи»
13	«Знос (амортизація) необоротних активів»	13	«Знос (амортизація) необоротних активів»
14	«Довгострокові фінансові інвестиції»	14	«Довгострокові фінансові інвестиції»
15	«Капітальні інвестиції»	15	«Капітальні інвестиції»
16	«Довгострокові біологічні активи»	16	«Довгострокові біологічні активи»
20	«Виробничі запаси»	20	«Виробничі запаси»
22	«Малоцінні та швидкозношувані предмети»	21	«Поточні біологічні активи»
28	«Товари»	22	«Малоцінні та швидкозношувані предмети»
35	«Поточні фінансові інвестиції»	25	«Напівфабрикати»
40	«Зареєстрований (пайовий) капітал»	26	«Готова продукція»
41	«Капітал в дооцінках»	27	«Продукція сільськогосподарського виробництва»
43	«Резервний капітал»	28	«Товари»
44	«Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»	30	«Готівка»
45	«Вилучений капітал»	31	«Рахунки в банках»
46	«Неоплачений капітал»	35	«Поточні фінансові інвестиції»
54	«Відстрочені податкові зобов'язання»	40	«Зареєстрований (пайовий) капітал»
64	«Розрахунки за податками й платежами»	41	«Капітал в дооцінках»
74	«Інші доходи»	44	«Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»
-	-	45	«Вилучений капітал»
-	-	46	«Неоплачений капітал»
-	-	48	«Цільове фінансування, цільові надходження»

* складено автором на підставі [14]

Таблиця Б3 – Кореспондуючі бухгалтерські рахунки з рахунком 46
«Неоплачений капітал»

Рахунок 46 «Неоплачений капітал» кореспондує			
за дебетом:		за кредитом:	
30	«Готівка»	10	«Основні засоби»
31	«Рахунки в банках»	11	«Інші необоротні матеріальні активи»
40	«Зареєстрований (пайовий) капітал»	12	«Нематеріальні активи»
42	«Додатковий капітал»	14	«Довгострокові фінансові інвестиції»
45	«Вилучений капітал»	15	«Капітальні інвестиції»
74	«Інші доходи»	16	«Довгострокові біологічні активи»
-	-	20	«Виробничі запаси»
-	-	21	«Поточні біологічні активи»
-	-	22	«Малоцінні та швидкозношувані предмети»
-	-	28	«Товари»
-	-	30	«Готівка»
-	-	31	«Рахунки в банках»
-	-	35	«Поточні фінансові інвестиції»
-	-	40	«Зареєстрований (пайовий) капітал»
-	-	42	«Додатковий капітал»
-	-	50	«Довгострокові позики»
-	-	51	«Довгострокові векселі видані»
-	-	52	«Довгострокові зобов'язання за облігаціями»
-	-	60	«Короткострокові позики»
-	-	62	«Короткострокові векселі видані»
-	-	63	«Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
-	-	64	«Розрахунки за податками й платежами»
-	-	66	«Розрахунки за виплатами працівникам»
-	-	67	«Розрахунки з учасниками»
-	-	68	«Розрахунки за іншими операціями»
-	-	97	«Інші витрати»

* складено автором на підставі [14]

ДОДАТОК В

Таблиця В1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності
ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2023-2024 рр.

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Обсяг продукції в натуральному виразі, т	816,3	996,4	180,1	22,1
2. Обсяг продукції без ПДВ та акцизного збору*, тис. грн				
– у діючих оптових цінах	17855,5	21851,4	3995,9	22,4
– у порівнянних оптових цінах	16762,3	21851,4	5089,1	30,4
3. Середня оптова ціна за 1 тону продукції, грн	21873,7	21930,35	56,65	0,26
4. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	189207	251006	61799	32,7
5. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	150458	148078	-2380	-1,58
6. Адміністративні витрати, тис. грн	6715	8397	1682	25,05
7. Витрати на збут, тис. грн	7168	9059	1891	26,38
8. Валовий прибуток, тис. грн	38749	102928	64179	в 1,7 р
9. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	164341	165534	1193	0,73
10. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	87	66	-21	-24,1
11. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн в тому числі:	25130	96914	71784	в 2,9р
- від основної операційної діяльності	24866	85472	60606	в 2,4р
- від іншої операційної діяльності	2577	14056	11479	в 4,5р
- від фінансової діяльності	-2091	-2603	-512	24,49
- від іншої діяльності	-222	-11	211	-95,05
12. Податок на прибуток, тис. грн	–	–	–	–
13. Чистий прибуток, тис. грн	25130	96914	71784	в 2,9р
14. Матеріальні витрати, тис. грн	111851	130693	18842	16,85
15. Матеріаловіддача, грн/грн	0,16	0,17	0,01	4,38
16. Матеріаломісткість продукції, грн	6,26	5,98	-0,28	-4,52
17. Середня облікова кількість працівників підприємства, осіб	127	124	-3	-2,4
18. Продуктивність праці одного працівника підприємства, грн/особу	131986,6	176221,0	44234,4	33,51
19. Фонд оплати праці працівників підприємства, тис. грн	19183	24457	5274	27,49
20. Середня річна заробітна плата одного працівника підприємства, грн	151047,24	197233,87	46186,63	30,58
21. Середня річна вартість основних засобів підприємства, тис. грн	135716,5	152315,5	16599	12,23
22. Фондовіддача, грн/грн	0,12	0,14	0,02	16,7
23. Фондорентабельність, %	18,51	63,63	45,11	x

Продовження табл. В1

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	%
24. Середня річна вартість оборотних активів, тис. грн	232202	285609,5	53407,5	23,0
25. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,81	0,88	0,07	8,64
26. Рентабельність продукції, %	20,48	41,01	20,53	x
27. Рентабельність виробництва, %	6,83	22,13	15,3	x
28. Середня річна сума дебіторської заборгованості	7624,5	13298	5673,5	74,41
29. Середня річна сума кредиторської заборгованості	6205	5825,5	-379,5	-6,12
30. Коефіцієнти ліквідності балансу				
- коефіцієнт поточної ліквідності	18,29	69,59	44,3	x
- коефіцієнт швидкої ліквідності	7,92	28,56	20,64	x
- коефіцієнт абсолютної ліквідності	7,17	25,39	18,22	x

*розраховано за даними форм фінансової та статистичної звітності підприємства

ДОДАТОК Д

Апробація результатів наукового дослідження кваліфікаційної роботи на науковому колоквіумі кафедри фінансів, обліку та аудиту «Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки»

Витяг

з протоколу № 12

засідання кафедри фінансів, обліку та аудиту

від 23.04.2026р.

Голова засідання кафедри: в.о. завідувача кафедри фінансів, обліку та аудиту проф.Мельник Ю.М.

БУЛИ ПРИСУТНІМИ: професори: Іванченкова Л.В, НемченкоВ.В.; доценти: Антонюк О.П., БаранюкХ.О. (докторант), Васьковська К.О., Євтушевська О.О., МарковаТ.Д., Скляр Л.Б., Ступницька Т.М., Тарасова О.В.; старші викладачі та асистенти: Пчелянська Г.Б., Гребейникова Н.А.; ст. лаборант: Золотухіна С.А.

СЛУХАЛИ: в.о. завідувача кафедри фінансів, обліку та аудиту проф. Мельника Ю.М. про результати наукового колоквіуму: **«Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки»**, який проводився 17 квітня 2026 року в рамках наукової школи «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів»кафедри фінансів, обліку та аудиту Одеського національного технологічного університету.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити результати наукового колоквіуму **«Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки»** з наряду наукової школи кафедри фінансів, обліку та аудиту «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів», який проводився 17.04.2026 р.

2. Здобувачам вищої освіти СВО «Бакалавр» та СВО «Магістр» спеціальностей 071(D1) «Облік і оподаткування», ОПП «Облік і аудит» та 072 (D2) «Фінанси, банківська права, страхування та фондовий ринок», ОПП «Фінанси, банківська права, страхування та фондовий ринок», докторантам та аспірантам, які підготували доповіді на науковий колоквіум 17.04.2026р. в рамках дослідження за темами КРМ, КРБ та дисертацій, що виконуються відповідно до затверджених тем на підставі наказів ОНТУ, надати апробацію наукових досліджень, а саме:

2.43. Здобувачці СВО «Бакалавр», ННІЕУіБ ім. Г.Е. Вейнштейна, спеціальності 071 «Облік і оподаткування», ОПП «Облік і аудит» Ледзевіровій В.М., тема доповіді **«АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ТА ДИНАМІКИ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ЯК ПОКАЗНИК ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ»**, науковий керівник – к.е.н., доц. ВаськовськаК.О.

В.о. завідувача кафедри фінансів,
обліку та аудиту, д.е.н., проф.

/ПІДПИСАНО/

Юрій МЕЛЬНИК

В.о. секретаря

/ПІДПИСАНО/

Світлана ЗОЛОТУХІНА